

Vidar Vanberg

Detaljhandels- og senteranalyse for fylker, regioner og kommuner i Norge

NIBR

Norsk institutt for by- og regionforskning

Forord

I foreliggende rapport sammenfattes resultatene fra 18 fylkesanalyser om handels- og senterutviklingen i de enkelte fylkene. Analysene er utført i perioden 1999-2001. 3 fylkesanalyser ble gjennomført i 1999, 12 i 2000 og 3 i 2001. De 3 fylkesanalysene fra 1999 er oppdatert med det samme datagrunnlaget som for de øvrige fylkene, og den sammenfattende rapporten har et enhetlig datagrunnlag, dvs. de siste offentlig tilgjengelige dataene pr. år 2000.

Formålet med fylkesanalysene er å gi en del av den bakgrunnskunnskap som er nødvendig for å diskutere en regional utvikling av handels- og servicetilbudene i landets fylker. I fylkesanalysene vurderes detaljhandels-, kjøpekrafts- og senterutviklingen over tid, noe som gir muligheter til å vurdere den enkelte kommunes situasjon i forhold til de øvrige kommunene i samme region, og i forhold til kommunene ellers i fylket. Hver fylkesanalyse inneholder et tabellgrunnlaget, som gir supplerende og mer detaljert informasjon om den enkelte kommune, informasjon som med fordel kan brukes til å få fram bransjeopplysninger om utviklingsmulighetene i kommunene. Dette kan bringes videre inn i planarbeidet gjennom bl.a de ideer til arbeidsmetoder som er foreslått i kapittel 10 i foreliggende rapport.

Rapporten er stort sett bygd opp etter samme mønster som fylkesanalysene. I vedlegget er det presentert en del sentrale data fra alle fylkene. Det gjelder tall for detaljhandelens dekningsgrad i regioner og kommuner, og senterutviklingen i de enkelte fylkene.

Rapporten er skrevet av forsker Vidar Vanberg, som også har vært prosjektleder for arbeidet. Tallmaterialet er basert på statistikk fra Statistisk sentralbyrå, og tabellbearbeidingen er utført i NIBR's database for nærings- og stedsutvikling av EDB-leder Edgar Nilsen og forsker Andreas Lund. Oppdragsgiver er Miljøverndepartementet. Vi takker Miljøverndepartementet og Fylkeskommunenes næringsavdelinger for et godt samarbeid.

NIBR, desember 2001

Ove Langeland
Forskningssjef

Innhold

Forord	1
Tabelloversikt	3
Figuroversikt	3
Sammendrag	4
Summary	6
1 Innledning	8
2 Datagrunnlag og metode	9
3 Detaljhandelens dekningsgrad	13
4 Kjøpekraftsutviklingen - en indikatoranalyse	16
5 Detaljhandelsutviklingen i fylkene	18
6 Detaljhandelsutviklingen på bransjenivå i kommunene	20
7 Turismens betydning for detaljhandelsomsetningen	22
8 Detaljhandelsutviklingen i Norge	24
9 Senterstrukturen i Norge	27
10 Senter- og stedsutvikling i et langsiktig perspektiv - en arbeidsmodell	30
11 Årlig oppfølging av data om handels- og senterutvikling	33
Referanser	34
Vedlegg 1 Regioninndeling, detaljhandelens dekningsgrad, senterstruktur for alle fylkene (unntatt Oslo).	
36	
Østfold	37
Akershus	40
Hedmark	43
Oppland	46
Buskerud	49
Vestfold	52
Telemark	55
Aust-Agder	58
Vest-Agder	61
Rogaland	64
Hordaland	67
Sogn og Fjordane	71
Møre og Romsdal	74
Sør-Trøndelag	78
Nord-Trøndelag	81
Nordland	84
Troms	88

Finnmark.....	91
---------------	----

Tabelloversikt

Tabell 5.1	<i>Detaljhandelsomsetningen i mill.kr.eks.mva. – landets 19 fylker</i>	18
Tabell 5.2	<i>Detaljhandelsomsetningen i mill.kr. eks. mva. (eks. motorkjøretøyer/ drivstoff) – landets 19 fylker</i>	19
Tabell 6.1	<i>Detaljhandelsomsetning (i mill.kr. eks.mva) fordelt på bransjegrupper - eksempel Stryn kommune</i>	20
Tabell 6.2	<i>Stryn kommune - oms. pr. bedrift, og oms. pr. sysselsatt i detaljhandelen 1997</i>	21
Tabell 7.1	<i>Detaljhandelsomsetning i mill kr. eks. mva (eks. motorkjøretøyer/ drivstoff) fordelt på terminer – eksempel kommunene i Sogn og Fjordane</i>	22
Tabell 8.1	<i>Årlig prosentvis endring i detaljhandelens omsetningsvolum</i>	25
Tabell 9.1	<i>Tettstedsstrukturen i landets fylker. Største tettsted i hver kommune i fylkene i 1999</i>	28

Figuroversikt

Figur 2.1	<i>Oppbyggingen av NIBR's database for handels- og senterutvikling</i>	11
Figur 10.1	<i>Senter- og stedsutvikling – Metode og prosess</i>	31

Sammendrag

Vidar Vanberg

Detaljhandels- og senteranalyse for fylker, regioner og kommuner i Norge

NIBR prosjektrapport 2001:24

Fra offentlig hold legges det nå til rette for at detaljhandels- og senterutviklingen i Norge får en mer målrettet og konkret behandling i fylkes- og kommuneplanarbeidet. Også i våre naboland ser vi at dette skjer. I dansk planlegging stilles det krav til en samlet planlagt regional og kommunal detaljhandelsstruktur, og i Sverige ser vi et begynnende brudd med den statlig regionale tradisjon for ikke-inngripen overfor detaljhandelsutviklingen.

I Norge har den rikspolitiske bestemmelsen om midlertidig etableringsstopp for kjøpesentre utenfor sentrale deler av byer og tettsteder medført et behov for et regelverk som forutsetter god kunnskap om handels- og senterutviklingen i kommuner og regioner. I plansammenheng blir det viktig å ha en strategi for den regionale utviklingen i fylkene, og Miljøverndepartementet har utformet veiledningsmateriale for hvordan fylkene skal håndtere den midlertidige etableringsstoppen.

En av forutsetningene for at fylkene skal kunne tilrettelegge for en god regional detaljhandels- og senterutvikling, er kunnskap om hvordan den faktiske situasjonen er i dag, og hvordan utviklingen har vært i den senere årene. De 18 gjennomførte fylkesanalysene som danner grunnlaget for foreliggende rapport, er et bidrag i denne sammenheng.

Miljøverndepartementet har laget en veileder for planlegging av by- og tettstedsstruktur, som er en oppfølging av kjøpesenterstoppen i regionale planer. Den gir rammebetingelser for hvordan fylkesdelplaner kan utarbeides, og er et nødvendig redskap i oppfølgingen av resultatene i de 18 fylkesanalysene. Utfordringen videre er å videreutvikling kompetansen innen data- og metodebruk, datatolkning og strategivalg innen de enkelte regionene i fylkene.

Foreliggende rapport har kanskje sin største verdi i at den gir en landsoversikt innen handels- og senterutvikling, basert på et enhetlig datagrunnlag, og med en stor detaljeringsgrad i de enkelte fylkesrapportene. I vedlegget finnes en del av de mest sentrale detaljdata for alle landets kommuner og regioner.

Et viktig resultat fra arbeidet med detaljhandels- og senterutviklingen i Norge er at senterstrukturen i Norge preges av mange småsentra i et flertall av norske kommuner. I 314 av Norges 435 kommuner (72%) var kommunens største tettsted på under 3000 innbyggere i 1999. 189 av kommunene (44%) hadde ikke tettsted med over 1000 innbyggere. 119 kommuner (27%) hadde ikke tettsted med over 500 innbyggere. Selv om tettstedstallet ikke gjenspeiler det funksjonelle handelsområdet som sogner til tettstedet, viser tallene at det er vanskelig å tenke seg en bred dekning av senter- og servicetilbud i mange av de mindre norske kommunene.

Resultatene fra analysene viser da også at det er stor handelslekkasje fra de mindre kommunene. Dekningsgradsberegningene for alle fylkene viser at innbyggerne i de mindre kommunene er avhengig av regionale sentra for å få en stor nok bredde i detaljhandelstilbudet. Det betyr samtidig at en må akseptere

handelslekkasje i regionenes mindre kommuner for å kunne få regionale sentra med en god bredde i handels- og servicetilbudene.

To sentrale problemstillinger blir en utfordring i tiden som kommer:

- utviklingen av de regionale sentrene, og valg av strategier som kan gi et best mulig tilbud til innbyggerne innen akseptable reiseavstander.
- utviklingen av strategier for marginalområder innen regionene, der en ikke har befolkningsgrunnlag/kjøpekraftsgrunnlag for å kunne tilby et tilfredsstillende stasjonært tilbud av sentrale og ofte besøkte servicetilbud.

Dette samsvarer bra med intensjonene i St. meld.nr 34 Om distrikts- og regionpolitikken (2000-2001), der en understreker behovet for å utvikle robuste regioner, samtidig som en ønsker å vektlegge innsatsen for småsamfunn. Regjeringen legger opp til at det i den neste fireårsperioden gjennomføres en egen småsamfunnsatsing mot områder med stor nedgang i folketallet, og stor avstand til sentre.

I kapittel 10 i rapporten skisserer vi noen ideer til hvordan en kan arbeide langsiktig på dette feltet, og med en tilpassing til de lokale problemstillingene som er mest aktuelle å gå videre med. Forhåpentligvis vil det datagrunnlaget som fylkesrapportene kan gi, sammen med de rammebetingelsene som Miljøverndepartementet gir i sitt veiledningsmateriale, gi viktige innspill i dette arbeidet.

Summary

Vidar Vanberg

Study of retail trade and retail centres in counties, regions and municipalities in Norway

NIBR Project Report 2001:24

The government is making moves to ensure that retail trade and retail centre developments in Norway are dealt with in a more focused and substantive manner by planning departments at the county and municipal level. We are seeing much of the same thing occurring in other Nordic countries too. Danish planning specifications require a general planned regional and municipal retail trade structure, and in Sweden we note the start of a break with the government's non-intervention stance in retail trade development at the regional level.

In Norway, the enforcement of national halt shopping centre developments outside central town and city areas has engendered a need for rules that presuppose broad knowledge of trade and centre development locally and regionally. In relation to planning, this means that having a regional development strategy in place in the counties will be crucial. The Ministry of Environment has therefore issued guidelines setting out ways in which the counties should deal with the provisional establishment halt.

For the counties are to devise adequate regional terms for retail trade and centre development, they will need knowledge of the actual state of affairs today, and how conditions have changed over the past few years. The eighteen county studies behind this report represent a contribution to realising this goal.

Where the report is probably of greatest use is in its presentation of a national overview of trade and centre developments based on comprehensive data. It is also relatively detailed in the individual county reports. The appendices contain some key data for all municipalities and regions in the country.

One of the most important findings emanating from the study concerns the structure of centres in Norway where we find many small centres in a majority of municipalities. For instance, the biggest population centres in 314 (72%) of the 435 municipalities in Norway, have fewer than 3,000 inhabitants (in 1999). A further 189 municipalities (44%) had no population centre with more than 1,000 inhabitants, and 119 (27%) had none with more than 500 inhabitants. Although the population rate is not a reflection of the functional trading area associated with the population centre, the figures show that it would be difficult to imagine satisfactory distribution of centres and services in many of the smaller Norwegian municipalities.

Two issues will require future attention:

- Development of regional centres and choice of strategies to provide the best facilities for people within acceptable travelling distances.
- Development of strategies for marginal areas in the regions, where the population/purchasing power basis is insufficient to uphold satisfactory stationary facilities such as those found in central and frequently visited centres.

This converges with the intentions set out in Report to the Storting no. 34 *On rural and regional policy* (2000–2001), which stresses the need to develop hardy regions, a desire exists to focus government

attention on small communities. The Government is planning a special small community programme to be implemented within the four-year period 2001–2005 in areas experiencing severe depopulation and where distances to centres are lengthy.

In the report's Chapter 10 we introduce ideas on ways to organise long-term efforts in this area that dovetail with local issues it would be natural to work on further. It is to be hoped that the data set out in the county reports, together with the terms presented in the Ministry's guidelines, will represent input of some significance here.

1 Innledning

I en analyse av detaljhandelen og senterutviklingen i Norge på fylkes- og kommunenivå er det naturlig å se utviklingen over en lengre tidsperiode, slik at en får et dynamisk aspekt ved analysen. Med det utgangspunktet har vi i de enkelte fylkesanalysene valgt å presentere tabeller som viser kommunenes sentralitet som handels- og tjenestesteder, og hvordan kommunenes betydning som handels- og tjenestesteder endres over tid. Tabellene i fylkesrapportene gir et bilde av dekningsgraden for detaljhandelen i kommunene, og kjøpekraftsutviklingen i kommuner og regioner. Fylkesrapportene inneholder også tabeller som viser detaljhandelen oppsplittet på bransjenivå.

Inndelingen av kommunene i regionene har naturlig nok noen begrensninger. En fullt ut tilfredsstillende regioninndeling var det ikke mulig å lage, idet fylkesgrensene ikke skulle overskrides i inndelingen. Vi har også en del kommuner som ikke har en entydig funksjonell handelstilhørighet til regionen de er plassert i, men som har fått en regional plassering ut fra en skjønsmessig vurdering fra fylkeskommunens side.

Utgangspunktet for vurderingen av en regioninndelingen er Ssb's økonomiske regioner. Vi har foretatt en tilpassing til handelsregioner etter at fylkeskommunene hadde vurdert om de økonomiske regionene kunne benyttes uten endringer. I de fleste fylkene førte denne prosessen til justeringer av den inndelingen som er brukt for de økonomiske regionene.

Ssb's økonomiske regioner ble tatt i bruk for 2-3 år siden, og var tenkt å dekke flere formål. De skulle erstatte andre regioninndelinger, som handelsdistrikter og prognoseregioner. Det var underliggende å ta hensyn til handels- og servicedekningen, senterstrukturen, arbeidspendling, og ikke minst at en skulle få en inndeling som var tilpasset en europeisk standard (NUTS 4 analog inndeling i Eurostat).

For å kunne belyse kommunenes situasjon som handels- og tjenestesteder, har vi i fylkesanalysene sett på detaljhandelens dekningsgrad i kommunene, kjøpekraftsutviklingen og enkelte andre forhold som påvirker detaljhandelsbildet. Det er Statistisk sentralbyrås årlige varehandels- og forbruchsstatistikk sammen med tall fra Nasjonalregnskapet og NIBR's egne erfaringstall, som er grunnlaget for de modellberegninger vi foretar for å avdekke handelslekkasje/overdekning i detaljhandelen. I tillegg har vi benyttet annen Ssb-statistikk som gir indikasjoner på kjøpekraftsutviklingen.

Foreliggende rapport gir en sammenfatning av resultater fra de enkelte fylkesanalysene, først og fremst gjennom en vedleggsdel som omfatter alle fylkene med unntak for Oslo. For hvert fylke presenteres regioninndelingen med kart, dekningsgradsberegninger for detaljhandelen ekskl. bransjen motorkjøretøyer og drivstoff, både på regionalt og kommunalt nivå. En oversikt over innbyggertallet i de største tettstedene i hver enkelt kommune er med, en oversikt som gir et bilde av senterstrukturen i de enkelte regioner.

For en mer detaljert oversikt over fylkenes handels- og senterstruktur henvises til de enkelte fylkesrapportene.

2 Datagrunnlag og metode

Kommunenes attraktivitet som handels- og tjenestested.

Ved hjelp av offentlig statistikk kan en si noe om en kommunes attraktivitet som handels- og tjenestested, selv om en ikke har statistikk for byene/tettstedene i kommunen å holde seg til. En kan også si noe om utviklingen på regionalt nivå, som kommunen og hovedsentret i kommunen er en del av som handels- og tjenestested.

I NIBRs database for nærings- og stedsutvikling har vi ved hjelp av modellberegninger kommet fram til årlige anslag på detaljhandelens dekningsgrad/handelslekkasjen i kommunene. En sammenstilling av beregninger for flere år gir et bilde av den enkelte kommunes posisjon i regionen, og utviklingen over tid. En skisse av basen er presentert på side 12.

Dekningsgradstallene framkommer ved at vi vurderer den faktiske omsetningen i kommunen i et bestemt år (A) mot den mulige omsetningen basert på forbruk til detaljhandelskjøp fra innbyggerne, næringsliv og storhusholdninger i kommunen (B) samme år. Er A-B positiv, er det en positiv dekningsgrad, er A-B negativ, er det en negativ dekningsgrad, dvs. handelslekkasje.

Formelen for beregning av dekningsgrad (D) er:

$$D = \frac{\text{Faktisk detaljhandelsomsetning inkl.mva}}{\text{Omsetningspotensialet fra forbrukere, næringsliv og storhusholdninger}} \cdot 100$$

Er detaljhandelsomsetningen i kommunen 100 mill. kr inkl. mva for et bestemt år, og omsetningspotensialet også 100 mill. kr., blir dekningsgraden 100. En dekningsgrad på 100 vil mao. si at omsetningen tilsvarer potensialet i kommunen. En dekningsgrad på 80 tilsier at det er 20% lavere omsetning enn det potensialet tilsier (og derved handelslekkasje). En dekningsgrad på 120 tilsier at det er en overdekning i detaljhandelsomsetningen på 20 %.

Tallene beregnes vanligvis for detaljhandelen totalt, og for detaljhandelen ekskl. den kapitalkrevende bransjen motorkjøretøyer/drivstoff. Det kan selvsagt være store variasjoner fra bransje til bransje, og dekningsgradtallet er beheftet med usikkerheter, som f.eks turismens omsetningsmessige betydning og omsetningsandelen fra bedrifter og storhusholdninger i kommunen.

Det må også tillegges at det ikke er noe mål å ha en dekningsgrad på 100 i hver kommune. De mindre kommunene må nødvendigvis ha en viss handelslekkasje, noe som er en forutsetning for at det skal utvikles gode regionale sentra med et bredt tilbud til et omland som omfatter flere kommuner.

Beregningen av dekningsgraden er som det framgår av formelen basert på omsetningstall og kjøpekraft. Omsetningstallene er hentet fra Ssb's årlige varehandelsstatistikk. Her foretar vi en justering av summen for gruppe 50 + 52 i varehandelsstatistikken, der noe tjenesterelatert omsetning utelates.

Mht. kjøpekraft er det summen av kjøpekraft fra private forbrukere og næringsliv/ storhusholdninger som

legges til grunn. For den delen av kjøpekraften som kommer fra private husholdninger er grunnlaget den årlige forbrukerundersøkelsen til Ssb. Her tar vi ut den delen av forbruket som er detaljhandelsrelevant. Vi benytter oss også av Nasjonalregnskapets årlige konsumberegninger, og foretar en justering av tallene fra forbrukerundersøkelsen etter å ha sammenholdt tallene med Nasjonalregnskapets tall.

Kjøpekraft fra næringsliv/storhusholdninger baserer vi på en NIBR-undersøkelse foretatt til 1300 detaljhandelsbedrifter, der bedriftslederne vurderte andelen av omsetningen som kom fra næringsliv/storhusholdninger.

For å styrke informasjonsgrunnlaget om kommunenes utviklingsmuligheter som handels- og tjenestested, har vi sammenstilt en del andre data som sier noe om kjøpekraftsutviklingen i kommunene. Det gjelder data om befolkningsstruktur, sysselsetting, arbeidsledighet, inntekt og detaljhandelsomsetning pr innbygger.

Bl.a følgende variable inngår i tabellene:

- Befolkningens aldersfordeling (unge og gamle), gir en indikasjon på kjøpekraft. En kommune med høy andel pensjonister i forhold til fylkesgjennomsnittet vil ha et noe dårligere kjøpekraftsgrunnlag enn kommuner med en lav andel eldre.
- Antall kvinner pr menn i reproduktiv alder, som sier noe om fødselspotensialet. En svært lav kvinneandel i denne aldersgruppen er et negativt utviklingstrekk for kommunen.
- Sysselsettingen i tertiærnæringene kan gi informasjon om servicenivået og sentraliteten i kommunen.
- Arbeidsledighetstall gir en indikasjon på kjøpekraft, idet et høyt arbeidsledighetsnivå er et tegn på svekket kjøpekraft i kommunen.
- Nettoinntekt pr skatteyter gir også en indikasjon på kjøpekraftsnivået i kommunen. Har en kommune tall som ligger langt under fylkesgjennomsnittet, er det grunn til å anta at kjøpekraftsnivået er under gjennomsnittet - spesielt hvis en del av de andre indikatorene på kjøpekraft også slår negativt ut.
- Detaljhandelsomsetning pr. innbygger gir et bra bilde av kommunens sentralitet og posisjon innen et handelsdistrikt. Høy omsetning pr. innbygger indikerer at kommunen trekker til seg kjøpekraft fra omlandskommunene, og at ett eller flere sentra i kommunen har handelsmessig innflytelse innen regionen/handelsfeltet.
- Detaljhandelens dekningsgrad er et mål på om kommunen har handelslekkasje, og hvor stor den eventuelt er. Tilsvarende viser tallet for dekningsgrad i hvilket omfang kommunen trekker til seg kjøpekraft fra omlandskommunene. Se ellers forklaringen på beregning av dekningsgrad i innledningen av avsnittet.

Tilsammen gir indikatorene et bra bilde av den enkelte kommunes posisjon og muligheter i en region. Tidsserietabeller gir det nødvendige dynamiske aspektet for en analyse. Vurderinger på enkeltbransjenivå kan gjøres ved å sammenholde tabeller med tall for enkeltbransjer som Ssb utgir årlig i sin varehandelsstatistikk (se kapittel 6 og Vedlegg i de enkelte fylkesrapportene).

Figur 2.1 *Oppbyggingen av NIBR's database for handels- og senterutvikling*

Analysemetoden illustrert med tabelleksempel

Vi kan sette opp følgende tabell til hjelp i vurderingen av en kommune/ et kommunesenters framtidsmuligheter som handels- og tjenestested:

ER KOMMUNEN INNE I EN POSITIV UTVIKLING SOM HANDELS- OG TJENESTESTED I SIN REGION?				ER KUNDEGRUNNLAGET OG KJØPEKRAFTSUTVIKLINGEN POSITIV I PRIMÆRKOMMUNEN OG OMLANDSKOMMUNENE?			
Kommune	Dekning s grad siste år	Deknings grads utvikling i siste10-års- periode	Deknings grads utvikl. i forh. til de andre kommunene i regionen	Befolknings struktur: utvikl. alders sammen setning	Syssels/ Arbeids ledighet	Inntekt pr pers skatte- yter	Butikk- struktur tall
.....							
.....							
.....							
.....							
.....							
.....							
.....							
.....							
.....							
.....							

Det kan knyttes pluss/minus-vurderinger til de enkelte tabellresultatene, for å få fram et oversiktsbilde som gir informasjon om en kommunens posisjon og muligheter som handels- og tjenestested. Tabellgrunnlaget kan om ønskelig bygges ytterligere ut, og gi mer detaljinformasjon om bransjemuligheter.

3 Detaljhandelens dekningsgrad

NIBR's metode for beregning av detaljhandelens dekningsgrad er beskrevet i avsnitt 2.1. Det er forholdet mellom faktisk omsetning innen et geografisk område og kjøpekraftspotensialet i samme området som gir beregningsgrunnlaget for dekningsgraden.

Selv om hovedprinsippet for beregning av dekningsgrad er lik i de fleste analyser som gir dekningsgradtall, er ikke tallene alltid direkte sammenliknbare. Forskjeller i tall mellom ulike utredermiljøer skyldes at kjøpekraftspotensialet beregnes forskjellig. Kjøpekraftsanslaget består av omsetningspotensialet fra innbyggere og det lokale næringslivet. Innbyggernes kjøpekraft kan beregnes ut fra Ssb's årlige forbrukerundersøkelse, slik NIBR gjør. En kan også ta utgangspunkt i landsgjennomsnittet for forbruk pr innbygger til detaljhandelsvarer, og i tillegg kan en benytte inntektstall i modellberegningene, dvs. korrigere for regionale forskjeller i inntekt.

Lokale bedrifters kjøpekraft er også en del av et områdes kjøpekraftpotensiale, og skal tas hensyn til i beregningene av detaljhandelens dekningsgrad. NIBR baserer seg som nevnt på en undersøkelse om dette, der 1300 bedrifter innen detaljhandelen vurderte andelen av totalomsetningen som kom fra lokalt næringsliv og storhusholdninger.

I tillegg har en turisme og gjennomfartstrafikk, som kan representere et kjøpekraftstillegg en i enkelte områder må ta spesielt hensyn til. Potensialanslag her er vanskelig. Her vil en indikator, slik vi har beskrevet i kapittel 7, være en måte å skaffe seg informasjon på. I enkelte områder vil også skoleanlegg og militærforlegninger gi et kjøpekrafttilskudd som må tas i betraktning.

Generelt kan en si at dekningsgradsberegningene er basert på mange usikre og til dels vanskelig målbare faktorer, noe som etter vår mening vanskeliggjør å benytte en beregningsmodell som forsøker å tallfeste mange variable og regionale forskjeller i for eksempel inntekt.

NIBR har valgt en forholdsvis enkel modell for beregninger, som gir et grovt bilde av dekningsgrad-situasjonen, og som kan anvendes for hele landet. For å fange opp regionale ulikheter og ta hensyn til spesielle lokale forhold, har vi slik det er beskrevet i kapittel 2 valgt å ta med et sett indikatorer som gir tilleggsinformasjon om kjøpekraftsgrunnlaget i alle kommunene. Ut over den informasjonen dette gir, bør en bruke lokalkunnskap til å vurdere om dekningsgradsberegningene kan være for optimistiske eller for pesimistiske.

Dekningsgradsberegningene i fylkesanalysene

De enkelte fylkesrapportene gir tall for dekningsgradsutviklingen i kommuner og regioner for perioden 1980-1997 og 1993-97. Det er et brudd i Statistisk sentralbyrås varehandelsstatistikk i 1994, noe som skyldes Ssb's omlegging av statistikken til EU-standard fra og med dette året.

For 1993 har vi tall etter både ISIC-standard (den gamle inndelingen) og NACE-standard (den nye inndelingen). Tallene for 1994-97 i ISIC-standard er beregnet av NIBR på bakgrunn av en spesialkjøring fra Ssb. Hovedforskjellen mellom de to standardene er først og fremst at motorkjøretøyer og drivstoff ikke er med i den nye standarden. Denne bransjen er overført til en annen statistikkhovedgruppe fra og med 1994. Det innebærer at dekningsgradsberegningene etter den nye standarden gjelder detaljhandelen minus

motorkjøretøyer og drivstoff. I tabellene som viser utviklingen 1993-97 (NACE- standard) er også 1993-statistikken satt opp etter den nye inndelingen.

I Vedlegg er det tatt med dekningsgradsberegninger for alle fylker og regioner for detaljhandelen ekskl. motorkjøretøyer og drivstoff (NACE-standard). Det framgår av tallene at en stor del av de mindre kommunene har til dels betydelig handelslekkasje. De større bykommunene har overdekning, dvs. at de trekker kjøpekraft fra et regionalt marked. Forklaringen på at mange av de mindre kommunene taper terreng handelsmessig i sin region er at de kun har små sentra uten grunnlag for større handelsvirksomhet i nærmarkedet. Dette gjelder ikke bare for detaljhandelen ekskl. motorkjøretøyer og drivstoff, men også for detaljhandelen totalt. Dekningsgradsberegningene for alle fylkene viser at innbyggerne i de mindre kommunene er avhengig av regionale sentra for å få en stor nok bredde i detaljhandelstilbudet.

Dekningsgradsberegningene viser ellers at det er viktig å se på detaljhandelsdekningen med og uten bransjen motorkjøretøyer og drivstoff, for å få fram et mer nyansert bilde av markedsdekningen i de enkelte kommunene og regionene.

Forklaringen på at dekningsgradstallene ligger noe lavere i enkelte kommuner når bilbransjen holdes utenfor, ligger i at den kapitalkrevende bilbransjen har et stort omlandspotensiale. I enkelte kommuner med lav omsetning i andre bransjer enn bilbransjen gir derfor dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt ofte et flatterende bilde. Splitter vi opp detaljhandelen ytterligere på enkeltbransjer, får vi straks større usikkerhet i beregningene. Det skyldes forretningenes bransjeblanding, og at mange forretninger omsetningsmessig kun er registrert på en bransje i statistikken.

I fylkesrapportene har vi splittet opp detaljhandelen på dagligvarer og spesialvarer. Det er tallene for detaljhandelen totalt som er utgangspunktet ("Alle varer"), dvs. inkl. motorkjøretøyer og drivstoff. Med dagligvarer forstås i denne sammenheng summen av næringsgruppe 52.11 ("butikk med bredt vareutvalg med hovedvekt på nærings- og nytelsesmidler") og næringsgruppe 52.2 ("butikkhandel med nærings- og nytelsesmidler i spesialforretninger"). Differansen mellom "alle varer" og "dagligvarer" blir de øvrige varegruppene innen detaljhandelen, dvs. det som er benevnt "spesialvarer".

Her er det viktig å være oppmerksom på at feilkildene kan være store. Dvs. at en forretning som omsetter spesialvarer, og som samtidig defineres som en dagligvareforretning fordi dagligvarer er hovedbransjen, får spesialvareomsetningen registrert som dagligvareomsetning i varehandelsstatistikken.

Dekningsgradsberegninger for dagligvarer og spesialvarer må derfor tas med et nødvendige forbehold. Med det utgangspunktet ser vi i fylkesanalysene at mange av kommunene får en positiv dekningsgrad for dagligvareomsetningen, mens dekningen av spesialvarer er beskjeden i de mindre kommunene.

For kommuner der en ønsker en mer detaljert oversikt over detaljhandelen totalt og eks.bilbransjen, bør en supplere informasjonen som ligger i dekningsgradstallene med tall for faktiske omsetningen totalt og bransjevis slik de fremkommer i Ssb's varehandelsstatistikk.

En bør i det hele tatt være noe forsiktige med å uttale seg om dekningsgradstall for detaljhandelen splittet opp på underbransjer uten å innhente mer eksakte omsetningsdata fra forretningene. Dvs. at en innhenter lokale data som gir en best mulig omsetningsmessig deling mellom de enkelte hovedvaregruppene innen detaljhandelen, som grunnlag for å beregne markedsdekningen innen et geografisk område.

Hvilke framtidsmuligheter som ligger i detaljhandelsutviklingen i de enkelte kommunene og fylkene avhenger bl.a av hvordan vi kan forvente at kjøpekraftsutviklingen vil bli. I neste kapittel ser vi på faktorer som gir en indikasjon på kjøpekraftsutviklingen i kommunene.

4 Kjøpekraftsutviklingen - en indikatoranalyse

Forhold som har betydning for vurderingen av den lokale kjøpekraftsutviklingen er bl.a befolkningsutviklingen, sysselsettingssituasjonen og inntektsnivået. I fylkesrapportene er det tatt med tabeller som belyser disse forholdene, og våre konklusjoner baserer seg på tidsserietall for de enkelte fylkene og kommunene.

Befolkningsutviklingen.

Kommunenes befolkningsutvikling er naturlig nok en sentral faktor i forhold til handels- og senterutvikling. Kommuner med økende innbyggertall har et utviklingspotensiale innen handelen i nærmarkedet, mens kommuner med nedgang i innbyggertallet får et stagnerende kjøpekraftgrunnlag fra de fastboende i disse kommunene. For kommuner med befolkningsnedgang kombinert med at innbyggertallet er lavt i forhold til driftsmulighetene i det lokale detaljhandelsmarkedet, kan det bli problematisk å klare å opprettholde de servicetilbudene de har i dag.

Også aldersstrukturen i befolkningen har betydning for kjøpekraftsnivået, selv om det må være ekstremverdier hvis tallene for andelen eldre, yngre og kvinner i reproduktiv alder skal tillegges større vekt i kjøpekraftsammenheng. En negativ utvikling over tid, koblet med forventet stagnasjon/nedgang i innbyggertallet tilsier at det lokale kjøpekraftsgrunnlaget svekkes.

Fylkesundersøkelsene viste at mange av de mindre kommunene i Norge har flere av de negative trekkene ved befolkningsutviklingen som tilsier en stagnasjon/tilbakegang i kjøpekraftsnivået

Arbeidsledige i prosent av befolkningen 20-66 år.

Arbeidsledigheten har lenge vært på vei ned i Norge. Tallene for arbeidsledige i % av befolkningen 20-66 år ligger derfor lavt i alle fylkene, og i mange fylker er arbeidsledighetstallene de laveste siden 1980-tallet.

Høy arbeidsledighet er ingen gunstig situasjon for en kommune som ønsker vekst i handelsnæringen. Slik sett er dette en minusfaktor som kan svekke det lokale kjøpekraftsgrunnlaget. Arbeidsmarkedssituasjonen generelt i Norge pr i dag tilsier imidlertid at arbeidsledigheten trolig vil ha forholdsvis lite å si for utviklingen i detaljhandelsomsetningen i kommunene i de nærmeste årene. Det som kan endre bildet noe, er nedleggelse/omstrukturering av større bedrifter i kommuner der bedriftene sysselsetter mange, og alternative arbeidsplasser er få.

Inntektsnivået i kommunene.

Nettoinntekt pr skatteyter gir en indikasjon på kjøpekraftsnivået når vi sammenholder tallene for bosatte i kommunene med fylkesgjennomsnittet. Selv om det ikke nødvendigvis er en direkte sammenheng mellom kjøpekraftsgrunnlaget og inntektsnivået, gir tallene sammen med de andre indikatorene vi har brukt i fylkesanalysene en viss pekepinn på mulighetene i lokalmarkedet. Gjennomgående finner vi de høyeste tallene i de mest sentrale kommunene, og de store bykommunene.

Forbruksutvikling.

Fra 1990 til 1998 økte husholdningenes totale forbruksutgifter med vel 16%. Husholdningsstørrelsen har

gått ned, slik at forbruket pr person har økt med nesten 30%. Forbruket i de private husholdningene flatet noe ut i 1998, og Ssb's forbrukerundersøkelser viser at utviklingen i privat konsum har hatt en avtagende veksttakt i de senere årene. Privat konsum økte med 5,3 % i 1996, i 1997 var økningen 3,7%, og i 1998 3,1 %. I 1999 økte privat konsum med 2,2%, og samme volumvekst var ventet for år 2000. Her varierte anslagene fra de ulike prognosemiljøene noe, fra 1,8 til 2,8%. Ifølge Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH) kan det bli en årlig vekst i husholdningenes disponible realinntekt i de nærmeste par årene på 2,0 til 2,5%. I år 2001 forventes litt større vekst enn for år 2000. Anslagene fra prognosemiljøene varierer fra 2 til 3 prosent.

Anslagene er noe mer usikre enn for noen år siden, noe som skyldes usikkerheter i det internasjonale bildet mht. vekstimpulser, varierende petroleumpriser, investeringslyst, og rentenivå.

Konklusjon.

Fylkesundersøkelsene viser at mange av de mindre kommunene i Norge er i en noe ugunstig situasjonen mht. kjøpekraftsutvikling. Den viktigste faktoren er en forventet stagnasjon/ nedgang i et allerede lavt innbyggertall fram mot år 2005. Sammen med noe forgubbing og et inntektsnivå under fylkesgjennomsnittet, gir det grunn til å sette servicedekningen i flere av de mindre kommunene på dagsorden, slik at det lokale servicetilbudet ikke kommer under en nødvendig minstestandard. Spesielt gjelder dette kommuner der avstandene til alternative tilbud er forholdsvis store.

I fylkesplansammenheng må dette sees i et regionalt perspektiv. Behovet for et sterkt regionalt senter fremtrer som viktigere enn noen gang, slik at innbyggerne i de enkelte regionene i landet kan få et best mulig tilbud innen regionen. Det forutsetter at de mindre kommunene som sogner til det regionale sentret mht. service som krever et stort befolkningsgrunnlag, støtter opp om det regionale hovedsentret. Dette må skje samtidig som en har en strategi for å styrke lokale tilbud som kan klare seg med det lokale kjøpekraftsgrunnlaget. Dette blir en stor utfordring i årene som kommer.

5 Detaljhandelsutviklingen i fylkene

Tabellen under gir en oversikt over utviklingen i detaljhandelsomsetningen i alle landets fylker. Omsetningstallene er ikke justert for prisstigningen i perioden, og tallene er rundet av til hele mill.kr, og er eks. mva. Tallene omfatter gruppe 50 og 52 i varehandelsstatistikken (NACE-standard), dvs at tallene inkluderer reparasjon av motorkjøretøyer og husholdningsapparater. Vi valgte å bruke totaltallene for gruppe 50 og 52 i fylkesanalysene, noe som ga muligheter til å bruke den detaljerte varehandelsstatistikken til Ssb på samme måte, med en mer detaljert fordeling av omsetningen hvis ønskelig. I våre beregninger av dekningsgrader og omsetning pr innbygger i fylkesanalysene, la vi til grunn tall fra en spesialkjøring Ssb har foretatt for NIBR, der omsetningen fra reparasjoner mv. ikke inngår.

Tabell 5.1 *Detaljhandelsomsetningen i mill.kr.eks.mva. – landets 19 fylker*

Fylke	1996	1997	1998	Endring % 1996- 1998	2000	Endring % 1998- 2000
Østfold	15725	17292	17901	13,8	19407	8,4
Akershus	45221	48434	51619	14,1	53478	3,6
Oslo	49722	53603	56961	14,6	59769	4,9
Hedmark	11183	11899	12342	10,4	13563	9,9
Oppland	11511	12068	12641	9,8	13839	9,5
Buskerud	22434	24645	26030	16,0	26660	2,4
Vestfold	12887	13979	14743	14,4	15720	6,6
Telemark	9964	10563	11364	14,1	12410	9,2
Aust-Agder	5750	6078	6561	14,1	7227	10,2
Vest-Agder	9576	10346	10981	14,7	11817	7,6
Rogaland	21686	24355	25611	18,1	27316	6,7
Hordaland	24819	25873	28019	12,9	29677	5,9
Sogn og Fjordane	5900	6280	6566	11,3	6902	5,1
Møre og Romsdal	14176	15288	16087	13,5	17103	6,3
Sør-Trøndelag	16095	17128	17918	11,3	19075	6,5
Nord-Trøndelag	7407	7791	8195	10,6	8641	5,4
Nordland	13433	14492	14738	9,7	15540	5,4
Troms	9263	9862	10259	10,8	10849	5,8
Finnmark	4542	4707	4774	5,1	4884	2,3

*Tallene for 1998 og 2000 er basert på Ssb's terminvise detaljhandelsstatistikk for 1998 og 2000.

Vi har hatt en periode med konjunkturoppgang for handelen generelt i Norge. Ssb's tall for utviklingen i fylkene for detaljhandelen totalt viser at økningen i omsetningen i de enkelte fylkene varierte fra 5,1% (Finnmark) til 18,1% (Rogaland). I perioden 1996-98 har vært størst prosentvis omsetningsvekst i

Rogaland og Buskerud, mens Finnmark og Nordland hadde den svakest veksten. For perioden 1998-2000 registrer vi en redusert veksttakt i alle fylkene. Sterkest prosentvis vekst hadde Aust-Agder og Hedmark, mens den prosentvis svakest veksten finner vi i Finnmark og Buskerud.

Når bransjen motorkjøretøyer/drivstoff holdes utenfor, registrerer vi for perioden 1996-98 at den prosentvise veksten var sterkest i Rogaland og Buskerud, mens Finnmark og Nordland også nå hadde den svakest prosentvise veksten. Vi har også tatt med utviklingen for perioden 1998-2000, der Ssb's terminstatistikk er grunnlaget. Tallene viser en mer moderat vekst for fylkene for denne perioden. Sterkest har veksten vært i Oslo og Aust-Agder, svakest i Finnmark og Sogn og Fjordane. Som nevnt innledningsvis i kapitlet er tallene ikke justert for prisstigningen i perioden.

Det er viktig å være oppmerksom på at tallene i dette kapitlet gjelder den samlede omsetningen i detaljhandelen med og uten bransjen motorkjøretøyer og drivstoff, og at bilde kan være et annet når en splitter opp detaljhandelen på flere hovedbransjer. En bransjevis vurdering av situasjonen i hver enkelt kommune i fylkene vil gi et tryggere grunnlag for å vurdere vekst og muligheter i detaljhandelen. Varehandelsstatistikken kan gi grunnlag for bransjevis betraktninger, og i fylkesanalysene har vi gitt detaljerte tall for en kommune i hvert fylke som eksempel på hvordan den bransjevis fordelingen av detaljhandelsomsetningen kan kommenteres. Neste kapittel viser hvordan dette gjøres, med eksempel fra Stryn kommune i Sogn og Fjordane.

Tabell 5.2 *Detaljhandelsomsetningen i mill.kr. eks. mva. (eks. motorkjøretøyer/ drivstoff) – landets 19 fylker*

Fylke	1996	1997	1998	Endring % 1996- 1998	2000	Endring % 1998- 2000
Østfold	9296	10065	10427	12,2	11208	7,5
Akershus	19214	20366	21594	12,4	23087	6,9
Oslo	24049	26941	27403	13,9	31489	14,9
Hedmark	6694	7175	7490	11,9	8121	8,4
Oppland	7092	7487	7947	12,1	8623	8,5
Buskerud	9440	10154	10845	14,9	11526	6,3
Vestfold	8298	8931	9361	12,8	10129	8,2
Telemark	6073	6603	6890	13,5	7483	8,6
Aust-Agder	3711	3904	4248	14,5	4735	11,5
Vest-Agder	5878	6335	6668	13,4	7199	8,0
Rogaland	14048	15404	16521	17,6	17810	7,8
Hordaland	16942	17593	19072	12,6	20585	7,9
Sogn og Fjordane	3760	4031	4338	15,4	4519	4,2
Møre og Romsdal	8894	9616	10407	17,0	11011	5,8
Sør-Trøndelag	10325	11183	11834	14,6	12745	7,7
Nord-Trøndelag	4623	4884	5137	11,1	5487	6,8
Nordland	8989	9672	9914	10,3	10368	4,6
Troms	6030	6474	6774	12,3	7266	7,3
Finnmark	2993	3114	3183	6,3	3269	2,7

*Tallene for 1998 og 2000 er basert på Ssb's terminvise detaljhandelsstatistikk for 1998 og 2000.

6 Detaljhandelsutviklingen på bransjenivå i kommunene

Tabellen under viser med eksempel fra Stryn kommune hvordan en kan få informasjon om detaljhandelsutviklingen i en kommune i perioden 1996-98, fordelt på hovedgrupper. Tallene for 1996 og 1997 er fra den offisielle varehandelsstatistikken til Ssb, og tallene for 1998 er fra Ssb's terminstatistikk. Det er vanlig at 1998-tallene blir noe justert når den offisielle statistikken for 1998 kommer i løpet av år 2001. Omsetningstallene er ikke justert for prisstigningen i perioden, og tallene er rundet av til hele mill.kr, og er eks. mva. Inndeling etter NACE-standard.

Tabell 6.1 *Detaljhandelsomsetning (i mill.kr. eks.mva) fordelt på bransjegrupper - eksempel Stryn kommune*

Bransje	1996	1997	1998	Endring i % 1996-98
Handel med motorkjøretøyer	46	89	75	63,0
Handel med deler og utstyr til m.kjøretøyer.	-	9	-	-
Handel med drivstoff til m.kjøretøy.	62	70	71	14,5
Butikkhandel med bredt vareutv.	130	130	150	15,4
Butikkhandel med nærings- og nytelsesmidler i spesialforretninger	3	3	2	-33,3
Butikkhandel med apotekervarer, sykepleieart..kosmetikk og toilettv.	-	-	-	-
Butikkhandel med andre nye varer*	109	111	135	23,9
Butikkhandel med brukte varer	-	-	-	-
Detaljhandel utenom butikk	-	-	-	-

-: betyr enten at tall ikke er oppgitt av konfidensialitetshensyn, eller at det ikke finnes bedrifter innen denne hovedgruppen

*Innen denne store samleggruppen av varer gir varehandelsstatistikken muligheter til å splitte opp omsetningen på mange bransjer: klær- skotøy- belysningsutstyr/kjøkkenutstyr/møbler /innredningsart.- elektriskeshusholdningsapp./radio/TV/musikkartikler- jernvarer/fargevarer/ byggevarer- bøker/papir/aviser/blader-ur/foto/optikk- gull/sølvvarer- fritidsutstyr- blomster-datautstyr. Begrensningene i informasjon ligger i de kofidensialitetshensyn som Ssb tar, dvs at det må være flere enn 3 bedrifter i en bransjekategori før omsetningstallene kan oppgis.

Mht. definisjoner av de enkelte varegruppene henvises til Norges offisielle statistikk:Standard for næringsgruppering (Ssb).

Tabellen viser at det har vært størst omsetningsøkning i hovedvaregruppene "handel med motorkjøretøyer" og "butikkhandel med andre nye varer". Antallet forretninger i Stryn kommune er så mange at det er publisert omsetningstall for flere spesifiserte bransjer (underbransjer til hovedgruppene som er tatt med her). Statistikken i vedlegget til fylkesanalysene gir muligheter for å tilpasse denne tabellen til mest mulig informasjon om enkeltbransjer i detaljhandelen. På den måten kan en koble oversiktsinformasjon om handels- og senterutviklingen i den enkelte kommune med kunnskap om enkeltbransjer - til hjelp i arbeidet med å utvikle det lokale handelstilbudet. En vurdering av enkeltbransjer kan gi en indikasjon på dekningsgraden i et område. Hvor stor overdekningen/ handelslekkasjen er vil kreve bransjespesifikke omsetningstall ut over det varehandelsstatistikken fra Statistisk sentralbyrå vanligvis kan gi. Suppleres omsetningsopplysningene med en forbrukerundersøkelse, vil en få et bilde av handelslekkasjen, samtidig som en får opplysninger om til hvilke sentra lekkasjen går.

Tall for antall bedrifter og sysselsatte kan kombineres med omsetningstallene for å få fram omsetning pr bedrift og omsetning pr sysselsatt. Neste tabell gir denne informasjonen. Tabell- grunnlaget er fra nest siste året med publisert offisiell varehandelsstatistikk (1997) , og tabellen viser hvordan en kan få opplysninger om butikkstrukturen i kommunen.

Tabell 6.2 Stryn kommune - oms. pr. bedrift, og oms. pr. sysselsatt i detaljhandelen 1997

Bransje	Ant. Bedr.	Oms.pr.bedr. mill.kr	Ant.sys.*	Oms.pr.sys. i mill.kr
Handel med motorkjøretøyer	6	14,8	20	4,5
Handel med deler og utstyr til m.kjøretøyer.	3	3,0	9	1,0
Handel med drivstoff til m.kjøretøy.	6	11,7	38	1,8
Butikkhandel med bredt vareutv.	23	5,7	101	1,3
Butikkhandel med nærings-og nytelsesmidler i spesialforretninger	4	0,8	5	0,6
Butikkhandel med apotekerverer, sykepleieart..kosmetikk og toilettv.	2	-	9	-
Butikkhandel med andre nye varer	41	2,7	124	0,9
Butikkhandel med brukte varer	-	-	-	-
Detaljhandel utenom butikk	4	-	4	-

*Sysselsetting: Utførte årsverk

Mht. definisjoner av de enkelte varegruppene henvises til Norges offisielle statistikk: Standard for næringsgruppering (Ssb).

For å gi denne tabellen større utsagnskraft kan en innhente opplysninger for flere år, slik at en kan få fram endringer i detaljhandelsutviklingen. For å kunne gi mer kvalifiserte vurderinger om framtidsmulighetene er det nødvendig med supplerende informasjon om forretningenes omsetningstall.

7 Turismens betydning for detaljhandelsomsetningen

Turismens betydning for detaljhandelen kan en til en viss grad vurderes ut fra Statistisk sentralbyrås månedsstatistikk for detaljhandelen (terminstatistikken). Omsetningen i sommermånedene i forhold til omsetningen i typiske ikke-turistbaserte måneder gir grunnlaget for det.

Tabell 7.1 *Detaljhandelsomsetning i mill kr. eks. mva (eks. motorkøretøyer/ drivstoff) fordelt på terminer – eksempel kommunene i Sogn og Fjordane*

Kommune	Mars/april 1998	Juli/august 1998	Sept/okt 1998
Flora	68	78	76
Gulen	8	12	9
Solund	4	5	4
Hyllestad	5	7	6
Høyanger	24	27	25
Vik	15	17	14
Balestrand	6	9	7
Leikanger	9	10	9
Sogndal	60	74	68
Aurland	9	19	8
Lærdal	13	16	14
Årdal	37	39	39
Luster	20	26	21
Askvoll	15	18	15
Fjaler	14	18	14
Gaular	6	7	7
Jølster	13	20	12
Førde	130	150	143
Naustdal	4	5	4
Bremanger	11	14	14
Vågsøy	43	48	48
Selje	10	12	11
Eid	45	54	49
Hornindal	5	6	5
Gloppen	37	44	43
Stryn	42	63	48

Tallene for 1998 (terminstatistikken) benyttes i tabelloppsettet.

Statistikkgrunnlaget for terminstatistikken som Ssb utgir er basert på foretakenes innberetning til

momsregistret, og kommer til Ssb via fylkesskattekontoret. For ca. 80 % av foretakene er foretaket en enkeltbedrift. For de resterende 20 % (med 40% av omsetningen), er foretaket sammensatt av flere enkeltbedrifter. Her må omsetningen fordeles etter en nøkkel som Ssb bruker, og som er basert på den årlige varehandelsstatistikken. Usikkerheten i disse tallene er derfor større enn i den årlige varehandelsstatistikken. Vanligvis ligger tallet for detaljhandelens totalomsetning innen pluss/minus 1% i forhold til de endelige tallene fra varehandelsstatistikken.

Avvikene innen hovedvaregruppene er vanligvis på pluss/minus 2%. På kommunenivå, og spesielt i små kommuner kan avvikene være større, i enkelte tilfelle opp mot 20-30 %.

Alternativt til å vurdere turismens betydning ut fra termintallene i varehandelsstatistikken, er å gjennomføre en spørreundersøkelse til et utvalg bedrifter. En registrering av omsetningstall for typiske turistmånedene i forhold til typiske ikke-turistmånedene vil, sammen med den forretningsdrivendes egen vurdering av turismens betydning, gi et grunnlag for å anslå hva den betyr for den lokale handelsstanden.

I tabellen er det detaljhandelsomsetning i mill kr. eks.mva. i hovedgruppe 52 (detaljhandel ekskl. motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt over året (1998) som legges til grunn for å vurdere turismens betydning. Det er tatt med tall for tre terminer: mars/april-juli/august-september/oktober.

Terminstatistikken gir grunnlag for å lage tabeller for de kommuner en ønsker. Det gjelder også tall for omsetningen gjennom året for bransjehovedgruppene. Dvs. at en også kan få informasjon om sesongsvingninger i omsetningen for hovedvaregruppene i detaljhandelen.

8 Detaljhandelsutviklingen i Norge

Det ble en sterkere vekst i norsk økonomi for året 2000 enn det mange trodde, og innen detaljhandelen registreres det at dagligvarebransjen gikk bedre enn ventet. Ifølge Handelen og Servicenæringens hovedorganisasjon (HSH) hadde vi prisfall på klær, noe som ga en sterkere volumvekst for bransjen enn ventet. Det var en sterk vekst i bransjen elektriske husholdningsapparater/radio/TV, og byggevarebransjene tok seg opp etter den svake utviklingen i 1999.

HSH påpeker at kritiske faktorer for utviklingen i detaljhandelen framover er først og fremst utviklingen på etterspørselsiden, som påvirkes av renteutviklingen, lønnsutviklingen (reallønn)/sparing og investeringsutviklingen. Tilgangen på arbeidskraft er også viktig, og likeledes hvorvidt momsendringen på matvarer vil gi økt etterspørsel.

Detaljhandelsomsetning pr innbygger for år 2000 (terminstatistikken) viste at følgende kommuner hadde størst detaljhandelsomsetning pr innbygger i kr:

Nord-Aurdal	93337
Skedsmo	90957
Førde	87839
Gol	87066
Haugesund	86945

Den laveste detaljhandelsomsetningen pr innbygger for år 2000 (terminststatistikken) hadde følgende kommuner:

Ramnes	2268
Rælingen	8433
Siljan	9301
Lavangen	9733
Naustdal	9818

Tallene i begge tabeller er eksklusiv motorkjøretøyer og bensin, og eksklusiv merverdiavgift.

Kjøpesenterutviklingen

I følge Kvarud analyse (Markedsrevy, august 2000), var det forventet at Norges 50 største kjøpesentra ville omsette for nærmere 38 milliarder kr i 2000, dvs. godt over 2 milliarder mer enn i 1999. De største kjøpesentrene tar stadig større deler av detaljhandelsmarkedet. Gjennom sine 3350 butikker og serveringssteder omsatte de 50 største kjøpesentrene for 16,8 milliarder kr. i 1.halvår 2000. Det er en økning på 7,9% i forhold til 1.halvår 2001. Kvarud analyse påpeker at kjøpesenterveksten skyldes en kombinasjon av generell markedsvekst, utbedring av eksisterende sentra og nybygging.

Klær og sko utgjør den største varegruppen i kjøpesentrene. Omsetningen av klær og sko utgjør i følge Kvarud analyse 28% av de 50 største kjøpesentrenes totale omsetning. I Oslo, Akershus og Østfold er

konkurransen mellom kjøpesentrene skjerpet, samtidig som de styrker sin posisjon i markedet. Kvarud analyse legger også fram tall som viser at landets syv største kjøpesentergrupperinger i første halvår 2000 hadde en samlet omsetning på i overkant av 17 milliarder kr. Disse grupperingene eide eller forvaltet 34 av de 50 største kjøpesentrene.

Utviklingen av detaljhandelsomsetningen mot år 2005.

Tabellen viser hvordan Handelens- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH) forventer at endringene i omsetningsvolumet vil bli for en del sentrale varegrupper innen detaljhandelen. HSH's prognoser bygger på Statistisk sentralbyrås statistikk.

Tabell 8.1 Årlig prosentvis endring i detaljhandelens omsetningsvolum

Ssb-kode	Bransje	Statistikk 1998	Statistikk 1999	Prognose 2000	Prognose 2001
52	Detaljhandelen i alt	4,6	2,5	3,5	2,5
52.11	Dagligvarer	0,8	2,2	2,5	2,0
52,2	Nær/nyt.midler i spesialforretn. ekskl.vin/brennvin	-17,5	-15,5	-3,0	-0,5
52.251	Vin- og brennevin	2,0	5,5	4,5	4,0
52.12	"Sport"	30,4	5,0	-4,0	3,0
52.31	Apotekerverer	5,0	8,1	6,0	7,5
52.42	Klær	9,3	5,3	8,5	3,5
52.431	Skotøy	5,6	1,2	-5,0	2,0
52.442	Kjøkkenutstyr, glass, stentøy	6,5	2,6	-1,0	1,5
52.443	Møbler	6,8	3,8	6,0	2,5
52.451	Elektr.hush.apparater, radio/TV	9,2	-0,4	9,5	5,0
52.452	Plater, musikk, video	10,4	-4,1	1,0	0,0
52.46	Jern-, fargev, andre byggev.i alt	7,9	-1,1	5,5	3,0
52.471	Bøker, papir	5,3	-2,1	-3,0	0,5
52.481	Ur, foto, opt.art.	9,6	9,0	4,0	2,5
52.484	Blomster, planter	11,4	7,1	3,5	2,5
52.485	Data, kontorm., telekomutstyr	2,4	1,5	3,0	2,0
52.61	Postordrehandel	7,2	10,2	9,5	7,5

Kilde: HSH (prognose, konjunkturseminar 2000)

Ifølge HSH's beregninger på midten av 90-tallet ville det samlede detaljhandelsvolum i 2001 ligge ca. 12% over 1986-nivået, og ca. 14% over 1994-nivået. Volumveksten fra 1994 til 2001 ble anslått til knapt 2% pr år. Nå skulle veksten vise seg å bli enda større. HSH tall og prognoser fra høsten 1999 viste at veksttakten for detaljhandelen nådde en ny topp i 1997 på 6,0% i volum.

Dagligvarebransjen hadde en volumvekst på 2,5 %, og flere av faghandelsbransjene hadde høyere volumvekst enn 6%. På topp lå kapitalvarene innen elektro/hvitevarer og de fleste byggevarebransjene.

Konjunkturuomslaget har nå kommet, og som tabellen fra HSH's konjunkturseminar 2000 viser, var de endelige tallene for 1999 mer beskjedne enn for året før for de fleste bransjers vedkommende. Utviklingen i omsetningsvolumet for detaljhandelen i alt endret seg fra 6,0% i 1997 til 4,6% i 1998 og 2,5% i 1999. I prognosene for 2000 forventer HSH en oppgang til 3,5%, og for 2001 reduseres veksten igjen til 2,5%.

HSH antar som tabellen viser at de første årene på 2000-tallet får klart neddempede vekstrater sammenlignet med utviklingen på 90-tallet. En rekke forutsetninger ligger til grunn for denne prognosen, bl. a at forbrukernes rammebetingelser blir holdt stabile, og at forbruket derved blir finansiert av tjente, og

ikke lånte penger. Andre faktorer som er viktig i denne forbindelse er myndighetenes finans-, skatte- og avgiftspolitik, og ikke minst valuta- og rentesituasjonen, og pris- og produksjonsutviklingen innen oljesektoren.

Mao. er det mange faktorer som vil bestemme utviklingen i detaljhandelsomsetningen, og derved også grunnlaget for økt tilbudsbredde i sentra og kommuner i Norge. Det en generelt kan si er at situasjonen er noe uoversiktlig, og at prognosene om volumutviklingen må tas for det de er, en antydning om utviklingen basert på en del forutsetninger som det hefter til dels betydelig usikkerhet ved.

9 Senterstrukturen i Norge

I fylkesanalysene er det en oversikt over hvordan innbyggertallet i de største tettstedene i kommunene har utviklet seg de senere år. Tallene, som er basert på Ssb's tettstedsdefinisjon, viser utviklingen for årene 1995, 1997 og 1999 for tettsteder med over 1000 innbyggere. For kommuner som ikke hadde tettsted med 1000 innbyggere ble største tettsted tatt med. En del kommuner hadde ikke tettsted med 200 innbyggere, som er Ssb's min.grense for å være registrert som tettsted.

Tabell 9.1 gir en samlet oversikt over største tettsted i landets kommuner, fordelt på størrelseskategorier. Det går fram av tabellen at i 49 av landets kommuner var det ikke registrert noe tettsted, i 70 kommuner var største tettsted på mellom 200 og 500 innbyggere. 70 kommuner hadde et innbyggertall på mellom 500 og 1000 innbyggere i største tettsted, mens 125 kommuner hadde tettsted med mellom 1000 og 3000 innbyggere. Dvs at 314 kommuner (72%) ikke hadde tettsted med over 3000 innbyggere i 1999. Oversikten viser at svært mange kommuner ikke har tettsted med muligheter for et bredt tilbud av varer og tjenester.

Små sentra i et flertall av norske kommuner er derfor en naturlig forklaringen på at mange kommuner har betydelig handelslekkasje. Disse kommunene, med begrensede muligheter til handelsutvikling, vil alltid ha en viss handelslekkasje. Styrken regionalt sett er at den lekkasjen som er fra disse kommunene er med på å opprettholde og utvikle de regionale sentrenes posisjon, og derved også bredde i det regionale tilbudet.

Det er nødvendig å ta i betraktning at tettstedstallet ikke gjenspeiler det funksjonelle handelsområdet som avstandsmessig sogner til de enkelte sentra/tettsteder. De fleste tettsteder har et næromland som er en naturlig del av sentret, men som faller utenfor det definerte tettstedet. Avstander, kommunikasjoner og tilgjengelighet blir derfor en viktig del av grunnlaget for vurdering av senterutviklingen i fylket.

Sett fra innbyggernes side er det viktigste å nå handels- og servicetilbud innen rimelig reisetid, og i de tilfeller der dette er mulig, er ikke lokal handelslekkasje noe stort problem for forbrukerne

Likevel er utviklingen av de lokale kommunesentra noe mange kommuner bør sette på dagsorden. Utfordringen ligger i hvordan en kan utvikle den regionale senterstrukturen slik at flest mulig får et servicetilbud innen akseptable reiseavstander - og et tilbud som holder en standard som innbyggerne aksepterer. Ikke minst blir det viktig å ha en god oversikt over senter- og serviceutviklingen i kommuner og regioner. I kapittel 10 går vi nærmere inn på hvordan en kan arbeide noe mer langsiktig på dette feltet.

Tabell 9.1 *Tettstedsstrukturen i landets fylker. Største tettsted i hver kommune i fylkene i 1999*

Fylke	Antall kommuner	Ikke Tettsted	200-500 innb.	500-1000 innb.	1000-3000 innb.	3000-5000 innb.	5000-10000 innb.	Over 10000 innb.
Østfold	18	2	0	1	8	1	1	5
Akershus	22	0	1	1	6	3	4	7
Oslo	1							1
Hedmark	22	1	2	4	11	0	1	3
Oppland	26	2	4	4	11	2	1	2
Buskerud	21	2	4	1	6	1	4	3
Vestfold	15	0	0	2	8	1	0	4
Telemark	18	1	2	5	4	1	3	2
Aust-Agder	15	2	4	1	4	1	2	1
Vest-Agder	15	3	1	1	3	2	4	1
Rogaland	26	3	4	2	5	3	6	3
Hordaland	34	4	8	8	7	2	2	3
Sogn og Fjordane	26	1	7	7	8	1	2	0
Møre og Romsdal	38	2	9	6	10	6	2	3
Sør-Trøndelag	25	5	2	5	8	2	2	1
Nord-Trøndelag	24	7	4	6	2	1	3	1
Nordland	45	7	10	9	9	4	3	3
Troms	25	6	6	4	6	1	0	2
Finnmark	19	1	2	3	9	1	2	1
Hele landet	435	49	70	70	125	33	42	46
Hele landet(kum)			119	189	314	347	389	435
%-fordeling		11,3	16,1	16,1	28,7	7,6	9,7	10,6
%-fordeling(kum)			27,4	43,5	72,2	79,8	89,5	100,1

Sentralitetsnivå

En bys eller et tettsteds sentralitet kan måles på mange måter. Servicestandard og servicetilgjengelighet er en måte å vurdere sentralitet på. Det forutsetter imidlertid en lokal registrering av tilbudene i et senter med registrering av antall tilbud, og størrelse/kvalitetsmål. Det kan derfor ofte bli for tidkrevende å skaffe seg og holde ajour et slikt datagrunnlag, som utgangspunkt for å vurdere et steds betydning som handels- og tjenestested. Antall sysselsatte/arbeidsplasser i tjenestesektoren kan være en annen indikator på sentralitet, ut fra tanken at jo større andel tjenestetilbud som finnes i kommunen, jo større betydning har kommunen som handels- og tjenestested. Dette gir et litt forenklet bilde, og antall sysselsatte/arbeidsplasser i tjenestesektoren kan kun være en indikator sammen med andre indikatorer, som f.eks den lokale omsetningen i varehandelen, og dekningsgradsberegninger for detaljhandelsomsetningen i kommunen. Transport- og tilgjengelighetsaspektet ved sentralitet og servicestandard er et sentralt område som ikke tas opp i denne rapporten, men som også kan innarbeides som en del av en sentralitetsdiskusjonen.

I de fleste fylkene er det stor variasjon mellom kommunene mht. andelen arbeidsplasser i servicenæringene, noe som vises i fylkesanalysenes tabeller over arbeidsplasser i servicenæringene i de enkelte kommunene i perioden 1987-1997. Det er Panda-statistikken som ligger til grunn for tallene. Her er sysselsettingen fordelt på 30 sektorer, og i tabellen er servicenæringene skilt ut som en egen gruppe.

En konklusjon fra fylkesanalysene må være at sysselsettingstallene ikke gir noen entydig forklaring på at

det er, eller bør være, en sammenheng mellom høy sysselsetting i servicenæringene og høy sentralitet som handels- og tjenestesteder. Den generelle dreiningen i sysselsettingsutviklingen mot tjenestesamfunnet som preger hele landet, gjør seg også gjeldende i de fleste kommunene, og i varierende grad fra kommune til kommune i fylkene.

10 Senter- og stedsutvikling i et langsiktig perspektiv - en arbeidsmodell

I et mer langsiktig perspektiv er det viktig for kommunene å bygge opp kompetanse innen temaet senter- og stedsutvikling. Dette kapitlet gir ideer til hva en kan legge vekt på, innen rammen av en fleksibel arbeidsmodell (se figur neste side).

Arbeidet med senter- og stedsutvikling krever basiskunnskap om utviklingen i kommunen og regionen, det krever engasjement fra og i forhold til næringsliv, forbrukere og andre interessegrupper. Sist men ikke minst kreves det at tiltak forankres i en handlingsplan, som er realistisk gjennomførbar mht. arbeidsressurser, økonomi og tidsplan.

Basisdata

Med basisdata menes data som gir en oversikt over handels- og senterutviklingen i kommunen og regionen. Foreliggende rapport er eksempel på denne type data: tall for dekningsgraden for de senere årene for detaljhandelen i kommunen, koblet med kjøpekraftsrelaterte indikatorer som kan være til hjelp i en vurdering av senter- og stedsutvikling. Dataene er på kommune- og regionnivå. Er det ønskelig med data for områder/sentra innen kommune, kan dette spesialbestilles fra Ssb.

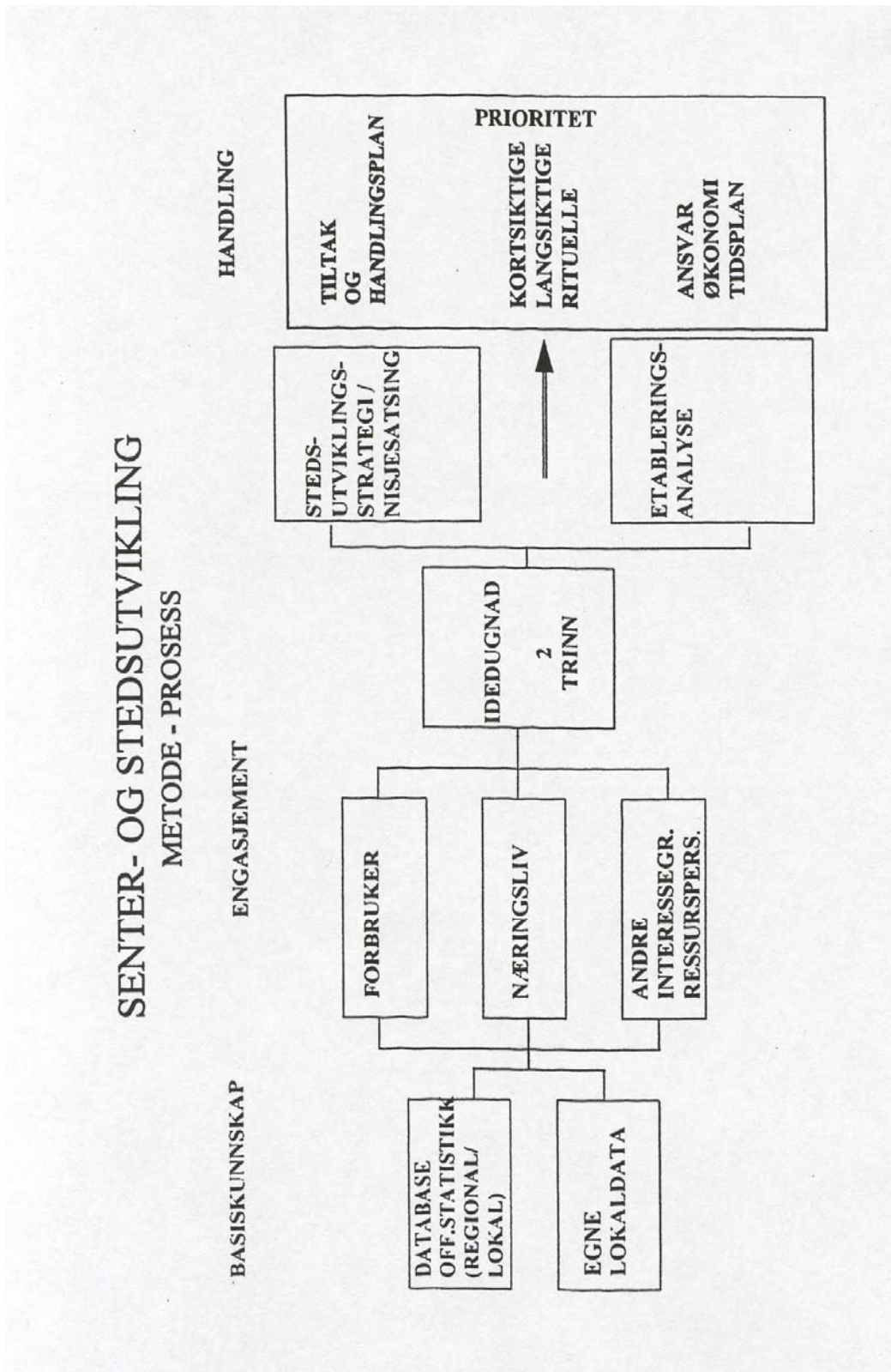
Bransjefordelte data kan settes opp slik vi har vist i eksemplet for Stryn (kapittel 6). Det er også mulig å gi en enda mer oppsplittet bransjefordeling enn i eksemplet Stryn, med data for antall bedrifter, sysselsatte og omsetning, og med omsetningstall der dette ikke hindres av konfidensialitetsreglene til Ssb. Omsetningstall for kjøpesentra/større forretningssentra kan også framskaffes ved hjelp av konsulentfirmaer som har spesialisert seg på årlig innsamling av data fra de større handelsforetakene. Ellers arbeider Ssb nå med å utvikle metoder for å presentere detaljhandelen for områder under kommunenivå.

Basisdataene kan gi grunnlag for å gå videre i en prosess med senter- og stedsutvikling

Engasjement

I en planprosess for utvikling av sentra og servicetilbud, bør det inngå en dialog med og kunnskap om forbrukerne og næringslivet. Det kan gjøres på flere måter. Forbrukerne kan involveres via en enkel forbrukerundersøkelse, der en kartlegger faktisk adferd i forhold til sentra og servicetilbud, og ønsker og behov i forbindelse med utviklingen av dagens tilbud i lokalmarkedet. I likhet med forbrukerne etterspør også næringslivet varer og tjenester i markedet. Det er grunn til å tro at mange lokale tilbydere av varer og tjenester er konkurransedyktige i forhold eksterne tilbydere, men en mangel på dialog mellom de lokale leverandørene og stedets næringsliv gjør at en større del av varene og tjenestene enn kanskje ønskelig hentes fra andre regioner og fylker. Derfor er det viktig å involvere det lokale næringslivet i utviklingen av sentertilbudene.

Figur 10.1 Senter- og stedsutvikling – Metode og prosess

I forhold til næringslivet kan en gjennomføre en enkel kartlegging av bedriftenes ønsker og behov, men en kan også involvere næringslivet som en av interessegruppene i en idedugnad, der senter- og stedsutvikling er tema. Idedugnaden kan gjennomføres i to trinn, der en i første omgang går bredt ut for å få fram ideer og tiltak som kan gi positive innspill til senterutvikling, og i neste runde etter en bearbeiding av resultatene fra runde en, gå mer i dybden på de temaområdene det er størst interesse for å følge opp.

Som del av det videre engasjement i prosessen kan en stedsutviklingsstrategi ta form. Her tar en tak i de fortrinn/ressurser som kommunen/sentret/stedet har i forhold til andre sentra/kommuner, og ser nærmere på hvordan en kan videreutvikle dette, for å gi stedet/sentret sterkere oppmerksomhet og større lokal/regional tiltrekningskraft enn det en har i dag. Det finnes flere eksempler på hvordan en kommune eller et senter har brukt denne strategien i utviklingssammenheng: f.eks. kunstbyen Risør, Høylandet med sin revyfestival og sitt nasjonale revysenter, og Melbu med sitt vitenskapsakademi. I Østfold er Haldens IT-miljø og IT-satsing et eksempel. Gode faglige utviklingsmuligheter og gode samarbeidsrelasjoner har ført til at Halden i dag har flere IT-arbeidsplasser enn resten av kommunene i Østfold til sammen.

Kunnskap som tilegnes i en langsiktig senterutviklingsprosess kan også suppleres med en oversikt over etableringsbetingelser for handels- og tjenestetilbud. Sammen med basisdata, og registrerte behov fra forbrukere og næringsliv, kan en se på hvilke muligheter det er til nyetableringer i lokalmarkedet, basert på bransjenes egne vurderinger av etableringsmulighetene. Et oppdatert materiale om etableringsbetingelser for de vanligste servicetilbudene innen handel og personlig tjenesteyting finnes i NIBR- rapport 2000:13.

Et viktig poeng i forhold til senterutvikling i en kommune, er behovet for å se utviklingen i lys av det som skjer i en regional sammenheng, og ikke minst i lys av den tilgjengelighet som innbyggere og næringsliv har til varer og tjenester innen akseptable reiseavstander.

Handlingsplan

Forslag til tiltak i forbindelse med utvikling av sentra og servicetilbud bør nå (gjennom de ideene vi har vært inne på til hva som kan inngå i prosessen) ha forankring i et bra kunnskapsgrunnlag. En handlingsplan kan derfor tilrettelegges både med kortsiktige og mer langsiktige tiltak, der en plasserer ansvar og økonomi innen rammen av en realistisk tidsplan

Det er viktig å trekke veksler på lokale ressurser, og det er viktig å ha en arbeidsplan som ikke blir for krevende og tungrodd. Ideene i dette kapitlet har stor grad av fleksibilitet i gjennomføringen, og en kan legge vekt på det en føler passer best inn i den lokale situasjonen. Noe av den nødvendige basiskunnskapen finner en i fylkesrapportene, som også gir data for å kunne gå mer detaljert til verks.

11 Årlig oppfølging av data om handels- og senterutvikling

Fylkesanalysene er hovedsakelig basert på offentlig tilgjengelig statistikk fra Statistisk sentralbyrå. På bakgrunn av denne statistikken har NIBR gjennom en årrekke bygd opp en database for analyser innen handels- og næringsutvikling. NIBR's årlige ajourføring av dette materialet gir fylkene muligheter til å oppdatere seg på utviklingen i kommuner og regioner, dvs. få tilføyd nye tallrekker til de tabeller som er med i fylkesrapportene.

Referanser

- Handelens- og Servicenæringens Hovedorganisasjon: Utviklingen i norsk handel. Konjunkturseminaret høsten 1999. HSH 1999.
- Handelens- og Servicenæringens Hovedorganisasjon: Utviklingen i norsk handel. Konjunkturseminaret høsten 2000. HSH 2000.
- Kommunal- og Regionaldepartementet: St.meld. nr. 34 2000-2001. 2001.
- Kommuneforlaget: Kommunenøkkelen 1990-91. 11.utgave 1990
- Kommuneforlaget: Kommunenøkkelen 1999-2000. 20 utgave 1999
- Lund, Andreas og Vanberg, Vidar: NIBR's database for nærings-og stedsutvikling. NIBR 2000.
- Markedsrevy: Diverse nr 1994 -2000.
- Miljøverndepartementet: Rikspolitiske bestemmelser etter §17-1 annet ledd i plan- og bygningsloven om midlertidig etableringsstopp for kjøpesentre utenfor sentrale deler av byer og tettsteder. 1999.
- Miljøverndepartementet: Planlegging av by- og tettstedsstruktur. Oppfølging av kjøpesenterstoppen i regionale planer. 2001.
- Næringslivets Ukeavis Årgang 12, 13 og 14. 1999 - 2001.
- Statistisk Sentralbyrå: Diverse statistikk 1980-2000.
- Stortingsmelding nr. 34 Om distrikts- og regionalpolitikken (2000-2001).
- Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Østfold. NIBR 2000.
- Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Akershus. NIBR 1999.
- Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Hedmark. NIBR 2000.
- Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Oppland. NIBR 2000.
- Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Buskerud. NIBR 2000.
- Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Vestfold. NIBR 2000.
- Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Telemark. NIBR 2000.

Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Aust-Agder. NIBR 2001.

Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Vest-Agder. NIBR 2001.

Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Rogaland. NIBR 2000.

Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Hordaland. NIBR 2000.

Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Sogn og Fjordane. NIBR 2001.

Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Møre og Romsdal. NIBR 2000.

Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Sør-Trøndelag. NIBR 1999.

Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Nord-Trøndelag. NIBR 1999.

Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Nordland. NIBR 2000.

Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Troms. NIBR 2000.

Vanberg, Vidar: Detaljhandels- og senteranalyse for Finnmark. NIBR 2000.

Vanberg, Vidar: Etablering av privat og offentlig tjenesteyting i lokalsentra. NIBR-rapport 1997:25

Vanberg, Vidar: Etableringsbetingelser og markedskunnskap. Detaljhandel og annen privat tjenesteyting. NIBR-rapport 2000:13

Vedlegg 1

Regioninndeling, detaljhandelens dekningsgrad,
senterstruktur for alle fylkene (unntatt Oslo).

Østfold

Akershus

Hedmark

Oppland

Buskerud

Vestfold

Telemark

Aust-Agder

Vest-Agder

Rogaland

Hordaland

Sogn og Fjordane

Møre og Romsdal

Sør-Trøndelag

Nord-Trøndelag

Nordland

Troms

Finnmark

Østfold

REGIONINNDELING

Østfold kan inndeles i 4 regioner med kommunene som enhet. Haldenregionen omfatter Halden og Aremark. Nedre Glommaregionen omfatter Sarpsborg, Fredrikstad og Hvaler. Moss, Råde, Rygge og Våler utgjør Mossregionen, og Indre Østfoldregionen består av kommunene Rakkestad, Marker, Rømskog, Trøgstad, Spydeberg, Askim, Eidsberg, Skiptvedt og Hobøl.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Detaljhandelens dekningsgrad (eks. motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Østfold

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Halden	107	107	102	98	97
Moss	155	154	150	141	144
Sarpsborg	99	107	95	102	97
Fredrikstad	100	107	103	107	111
Hvaler	65	75	75	77	65
Aremark	51	51	48	41	43
Marker	57	60	58	66	64
Rømskog	31	32	32	32	29
Trøgstad	46	50	47	50	52
Spydeberg	75	83	78	71	82
Askim	103	103	103	108	105
Eidsberg	124	127	127	133	121
Skiptvet	28	27	35	39	41
Rakkestad	77	84	78	85	82
Råde	102	95	84	71	64
Rygge	48	74	73	85	88
Våler	31	29	26	26	39
Hobøl	18	25	24	23	23
Østfold fylke	98	104	99	101	101

NACE-standard

Tallene for 1994-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at Moss har den høyeste dekningsgraden. Eidsberg, Askim og Fredrikstad hadde en dekningsgrad på over 100, mens både Halden og Sarpsborg ligger under 100 når bilbransjen holdes utenfor. Det er all grunn til å tro at grensehandelen til Sverige er en hovedårsak til det. Tallene svinger noe for Sarpsborg for de senere årene, mens Halden får større og større handelslekkasje.

Tabellen bekrefter ellers det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viser, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor viser 1997-tallene at 9 av de 18 kommunene hadde en dekningsgrad på under 70. For 5 av kommunene var dekningsgraden godt under 50 i 1997.

KOMMUNER OG REGIONER I ØSTFOLD FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Tallene for de enkelte regionene viser at Mossregionen hadde de høyeste dekningsgradtallene i 1997, og at

både Haldenregionen og Indre Østfoldregionen har handelslekkasje når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Østfold

Region	Det.handelens dekningsgrad.	Det.handelens dekningsgrad.
	1994	1997
Haldenreg.	105	94
Nedre Glommareg.	106	105
Mossreg.	117	112
Indre Østfoldreg.	84	84

NACE standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I ØSTFOLD

I oversikten for 1999 har Ssb i alt registrert 47 tettsteder i Østfold fylke. 8 tettsteder hadde over 2000 innbyggere, og 6 hadde over 3000 innbyggere. Det var registrert tettsteder i alle kommuner med unntak for Aremark og Rømskog, som ikke hadde tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense) i 1999.

Tabellen under gir en oversikt over største tettsted i hver kommune, fordelt på størrelseskategorier og fordelt på regioner. Det går fram av tabellen at i mange kommuner har største tettsted under 3000 innbyggere, noe som tilsier at det vanskelig kan være grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester.

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Haldenregionen	Nedre Glomma-regionen	Mossregionen	Indre Østfold-regionen
Ikke tettsted	1			1
200 – 500				
500 – 1000		1		
1000 – 3000			3	5
3000 – 5000				1
5000 – 10000				1
Over 10000	1	2*	1	1

*Fredrikstad og Sarpsborg. (I tettstedsstatistikken for 1999 er Fredrikstad og Sarpsborg slått sammen.)

Akershus

REGIONINNDELING

Akershus fylke kan inndeles i 4 regioner med kommunene som enheter. Folloregionen omfatter kommunene Vestby, Ski, Ås, Frogn, Nesodden, Oppegård og Enebakk. Vestområdet omfatter kommunene Bærum og Asker. Nedre Romerike omfatter Aurskog-Høland, Sørum, Fet, Rælingen, Lørenskog, Skedsmo og Nittedal. Øvre Romerike omfatter Gjerdrum, Ullensaker, Nes, Eidsvoll, Nannestad og Hurdal.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Detaljhandelens dekningsgrad (eks. motorkjøretøyer/drivstoff) for kommunene i Akershus

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Vestby	74	80	87	76	70
Ski	117	127	128	132	138
Ås	60	63	64	127	140
Frogn	98	105	107	104	99
Nesodden	58	75	59	63	58
Oppegård	143	146	133	134	139
Bærum	104	112	114	119	109
Asker	132	138	125	131	133
Aurskog-Høland	65	71	74	70	69
Sørum	43	49	49	50	48
Fet	35	37	34	37	36
Rælingen	23	26	23	25	26
Enebakk	46	47	47	48	50
Lørenskog	144	164	148	148	138
Skedsmo	177	187	175	184	183
Nittedal	58	63	55	57	57
Gjerdrum	33	33	58	57	60
Ullensaker	92	108	115	121	116
Nes	72	77	78	79	78
Eidsvoll	91	96	93	96	91
Nannestad	41	43	42	37	38
Hurdal	46	41	39	41	39
Akershus fylke	102	100	106	111	109

Ser vi på tallene for de enkelte regionene, er situasjonen at 3 av regionene har en dekningsgrad over 100, mens Øvre Romeriksregionen nå har tall som indikerer handelslekkasje ut av regionen. Her er bilbransjen med på å gi et gunstigere bilde for regionen når detaljhandelen vurderes samlet, og at det for detaljhandelen ellers er handelslekkasje ut av regionen.

KOMMUNER OG REGIONER I AKERSHUS FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Detaljhandelens dekningsgrad (eks. motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Akershus

Region	1993	1994	1995	1996
Vestområdet	113	120	119	122
Follo	96	103	100	107
N.Romerike	108	119	113	112
Ø.Romerike	76	83	87	87

*Detaljhandelen etter NACE standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I AKERSHUS

I 1999 var det ifølge Ssb's tettstedsstatistikk 81 tettsteder i Akershus fylke. Da er Oppegård, Bærum, Asker, Lørenskog og Skedsmo regnet med sine tettstedstall, selv om tettstedsbefolkningen i disse kommunene i sin helhet inngår i Oslos tall. 11 av de 81 tettstedene hadde over 5000 innbyggere (14%). 11 av tettstedene hadde fra 2000-5000 innbyggere (14%), og 59 av tettstedene hadde færre enn 2000 innbyggere (73%). De største bykonsentrasjonene er Bærum og Asker. Til Ssb's tettstedsdefinisjon bør tillegges at over halvparten av innbyggerne i Akershus hører inn under Oslo tettsted. Det gjelder hele eller deler av følgende kommuner: Ski, Oppegård, Bærum, Asker, Rælingen, Lørenskog, Skedsmo, Nittedal og Røyken. Slik sett blir deler av Oslo Akershus største tettsted, noe som indikerer en sterkt handelsmessig samhörighet mellom Akershus og Oslo. I oversikten over den regionale tettstedsstrukturen (omfatter største tettsted i hver kommune i fylket) er utgangspunktet tettstedstallene for de 81 tettstedene i 1999 slik Ssb presenterer det for Akershus fylke.

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Vestområdet	Follo-regionen	Nedre Romerike-regionen	Øvre Romerike-regionen
Ikke tettsted				
200 – 500				1
500 - 1000			1	
1000 – 3000		2	1	3
3000 – 5000		1	2	
5000 – 10000		1	1	2
Over 10000	2	3	2	

I to av de 22 kommunene er største tettsted på under 1000 innbyggere, mens i 6 kommuner er største tettsted under 3000 innbyggere. Dvs at 8 kommuner (36%) ikke hadde tettsted med over 3000 innbyggere i 1999.

Hedmark

REGIONINNDELING

Hedmark kan inndeles i 4 regioner med kommunene som enhet. Hamarregionen omfatter Hamar, Ringsaker, Løten og Stange. Sør-Østerdalsregionen omfatter Elverum, Trysil, Åmot, Stor-Elvdal og Engerdal. Nord-Østerdalsregionen består av kommunene Rendalen, Tolga, Tynset, Alvdal, Follidal og Os, og Glomdalsregionen omfatter kommunene Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Eidskog, Grue, Åsnes og Våler.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Detaljhandelens dekningsgrad (eks. motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Hedmark

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Kongsvinger	96	110	100	108	106
Hamar	140	158	143	144	141
Ringsaker	85	89	78	90	91
Løten	54	49	47	52	57
Stange	51	57	59	59	60
Nord-Odal	50	56	56	58	56
Sør-Odal	81	84	73	76	80
Eidskog	54	63	72	70	69
Grue	57	60	60	62	65
Åsnes	102	95	94	99	89
Våler	57	65	61	62	62
Elverum	114	119	118	119	120
Trysil	89	90	93	102	104
Åmot	83	87	88	91	91
Stor-Elvdal	75	77	79	73	77
Rendalen	54	58	52	56	59
Engerdal	59	65	64	63	61
Tolga	41	44	42	41	40
Tynset	132	141	131	131	147
Alvdal	54	57	54	55	56
Follidal	62	65	69	64	67
Os	50	60	47	45	40
Hedmark fylke	89	96	91	95	95

NACE-standard

Tallene for 1994-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at Tynset og Hamar som har den høyeste dekningsgraden.

Også Elverum, Kongsvinger og Trysil hadde en dekningsgrad på over 100 i 1997, men spesielt Kongsvingers tall (106) er mer moderat når bilbransjen holdes utenfor.

KOMMUNER OG REGIONER I HEDMARK FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Tabellen bekrefter ellers det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viser, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor viser 1997-tallene at 12 av de 22 kommunene (55%) hadde en dekningsgrad på under 70. For 6 av kommunene (27%) var dekningsgraden under 60 i 1997.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Hedmark

Region	Det.handelens dekningsgrad.	Det.handelens dekningsgrad.
	1994	1997
Hamar	103	98
Sør-Østerdal	103	106
Nord-Østerdal	87	87
Glomdal	85	84

NACE standard

Tallene for de enkelte regionene viser at Sør-Østerdalsregionen hadde de høyeste deknings-gradtallene i 1997, og at de øvrige regionene hadde handelslekkasje når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor.

TETTSTEDSSTRUKTUREN I HEDMARK

I oversikten for 1999 har Ssb i alt registrert 52 tettsteder i Hedmark fylke. 8 tettsteder hadde over 2000 innbyggere, og 5 hadde over 3000 innbyggere. Det var registrert tettsteder i alle kommuner med unntak for Engerdal, som ikke hadde tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense) i 1999.

Tabellen under gir en oversikt over største tettsted i hver kommune, fordelt på størrelseskategorier og fordelt på regioner. Det går fram av tabellen at i mange kommuner har største tettsted under 3000 innbyggere, noe som tilsier at det vanskelig kan være grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester.

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Hamar-regionen	Sør-Østerdals-regionen	Nord-Østerdals-regionen	Glomdals-regionen
Ikke tettsted		1		
200 – 500			2	
500 – 1000			3	1
1000 – 3000	2	3	1	5
3000 – 5000				
5000 – 10000	1			
Over 10000	1	1		1

Oppland

REGIONINNDELING

Oppland kan inndeles i 6 regioner med kommunene som enhet. Lillehammer-regionen omfatter Lillehammer, Øyer og Gausdal. Gjøvik-regionen omfatter kommunene Gjøvik, Østre Toten, Vestre Toten, Søndre Land og Nordre Land. Nord-Fron, Sør-Fron og Ringebru utgjør Midt-Gudbrandsdal-regionen. Nord-Gudbrandsdal-regionen består av kommunene Dovre, Lesja, Skjåk, Lom, Vågå og Sel. Hadeland-regionen består av kommunene Jevnaker, Lunner og Gran, og Valdresregionen av Sør-Aurdal, Etnedal, Nord-Aurdal, Vestre Slidre, Øystre Slidre og Vang.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Oppland

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Lillehammer	139	142	131	136	137
Gjøvik	139	142	131	131	130
Dovre	106	109	113	116	121
Lesja	47	50	49	48	45
Skjåk	68	73	68	71	81
Lom	70	76	73	81	75
Vågå	74	77	76	78	77
Nord-Fron	153	165	130	136	131
Sel	109	111	109	114	111
Sør-Fron	33	35	34	34	36
Ringebru	98	92	76	80	81
Øyer	50	58	57	59	58
Gausdal	58	66	96	100	100
Østre Toten	70	79	75	80	76
Vestre Toten	59	63	63	68	67
Jevnaker	67	70	67	73	73
Lunner	55	57	54	54	61
Gran	99	111	107	115	108
Søndre Land	40	43	42	47	44
Nordre Land	88	101	94	97	103
Sør-Aurdal	65	68	67	67	62
Etnedal	57	61	57	57	56
Nord-Aurdal	161	177	177	185	183
Vestre Slidre	56	62	56	50	49
Øystre Slidre	81	79	82	79	82
Vang	72	69	61	63	62
Oppland fylke	98	103	98	101	100

NACE-standard

KOMMUNER OG REGIONER I OPPLAND FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Tallene for 1993-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at Nord-Aurdal og Lillehammer i tillegg til Nord-Fron og Gjøvik har den høyeste dekningsgraden. Tabellen bekrefter ellers det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viser, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor viser 1997-tallene at 10 av de 26 kommunene (38%) hadde en dekningsgrad på under 70. For 6 av kommunene (23%) var dekningsgraden under 60 i 1997.

Tallene for de enkelte regionene viser at Lillehammer-regionen og Valdres-regionen hadde de høyeste dekningsgradtallene i 1997, og at de øvrige regionene hadde handelslekkasje når bilbransjen holdes utenfor.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Oppland

Region	Det.handelens dekningsgrad	
	1994	1997
Lillehammer-reg	118	121
Gjøvik-reg	102	97
Midt-Gudbrandsdal-reg	112	93
Nord-Gudbrandsdal-reg	89	91
Hadeland-reg	86	86
Valdres-reg	109	110

NACE standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I OPPLAND

I oversikten for 1999 har Ssb i alt registrert 55 tettsteder i Oppland fylke. 7 tettsteder hadde over 2000 innbyggere, og 5 hadde over 3000 innbyggere. Det var registrert tettsteder i alle kommuner i 1999, med unntak for Etnedal og Vang, som ikke hadde tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense). Tabellen gir en oversikt over største tettsted i hver kommune, fordelt på størrelseskategorier og fordelt på regioner. Det går fram av tabellen at i de fleste kommunene har største tettsted under 3000 innbyggere, noe som tilsier at det vanskelig kan være grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester.

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Lillehammer regionen	Gjøvik regionen	Midt-Gudbrandsdal Regionen	Nord-Gudbrandsdal Regionen	Hadeland-regionen	Valdres-regionen
Ikke tettsted						2
200 – 500				2		2
500 - 1000	1		1	1		1
1000 – 3000	1	3	2	3	1	1
3000 – 5000					2	
5000 – 10000		1				
Over 10000	1	1				

Buskerud

REGIONINNDELING

Buskerud kan inndeles i 5 regioner med kommunene som enhet. Drammensregionen omfatter Drammen, Lier, Røyken, Hurum, Nedre Eiker og Øvre Eiker. Ringerikeregionen omfatter Ringerike og Hole. Midtfylkeregionen består av kommunene Modum, Sigdal og Krødsherad. Flå, Nes, Gol, Hemsedal, Ål og Hol utgjør Hallingdalregionen, og Kongsberg/Numedalregionen består av kommunene Kongsberg, Flesberg, Rollag og Nore og Uvdal.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Detaljhandelens dekningsgrad (eks. motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Buskerud

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Drammen	139	148	138	142	139
Kongsberg	108	115	104	106	106
Ringerike	114	121	128	124	120
Hole	12	13	12	14	28
Flå	38	41	40	41	40
Nes	104	106	101	111	108
Gol	128	155	157	165	159
Hemsedal	131	145	137	134	134
Ål	87	99	96	95	96
Hol	103	113	107	111	111
Sigdal	46	49	48	49	49
Krødsherad	59	68	69	79	71
Modum	85	92	91	89	91
Øvre Eiker	67	74	72	76	76
Nedre Eiker	95	102	109	114	111
Lier	106	100	101	106	108
Røyken	54	54	50	58	57
Hurum	52	67	59	59	60
Flesberg	39	45	43	45	43
Rollag	58	61	57	59	57
Nore og Uvdal	68	73	59	60	62
Buskerud fylke	101	108	104	107	106

NACE-standard

Tallene for 1994-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at Gol og Drammen som har den høyeste dekningsgraden. Også Kongsberg, Ringerike, Nes, Hemsedal, Hol, Nedre Eiker og Lier hadde en dekningsgrad på over 100 i 1997, men spesielt Nes og Liers tall er langt mer moderate når bilbransjen holdes utenfor.

KOMMUNER OG REGIONER I BUSKERUD FYLKE

Kilde: Kommunenøkkelen (Kommuneforlaget)

Tabellen bekrefter det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viser, at mange av de mindre

kommunene har betydelig handelslekkasje. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor viser 1997-tallene at 8 av de 21 kommunene (38%) hadde en dekningsgrad på under 70. For 6 av kommunene (29%) var dekningsgraden under 60 i 1997.

Tallene for de enkelte regionene viser at Hallingdalregionen også nå hadde det høyeste dekningsgradtallet i 1997, og at både Midtfylket og Kongsberg/Numedalregionen hadde handelslekkasje når bilbransjen holdes utenfor.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Buskerud

Region	Det.handelens dekningsgrad. 1994	Det.handelens dekningsgrad. 1997
Drammen-regionen	111	109
Ringerike-regionen	107	108
Midtfylket	81	81
Hallingdal-regionen	117	117
Kongsberg/ Numedalregionen	102	94

NACE standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I BUSKERUD

I oversikten for 1999 har Ssb i alt registrert 59 tettsteder i Buskerud fylke. 16 tettsteder hadde over 2000 innbyggere, og 8 hadde over 3000 innbyggere. Det var registrert tettsteder i alle kommuner med unntak for Flå og Flesberg, som ikke hadde tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense) i 1999. Tabellen gir en oversikt over største tettsted i hver kommune, fordelt på størrelseskategorier og fordelt på regioner. Det går fram av tabellen at i mange kommuner har største tettsted under 3000 innbyggere, noe som tilsier at det vanskelig kan være grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester.

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Drammen-regionen	Ringerike-regionen	Midtfylke-regionen	Hallingdal-regionen	Kongsberg/Numedal-regionen
Ikke tettsted				1	1
200 – 500			2		2
500 - 1000				1	
1000 – 3000	1	1		4	
3000 – 5000	1				
5000 – 10000	3*		1		
Over 10000	1	1			1

*)Krokstadelva i Nedre Eiker er med her, selv om 1999-tallene ikke har med noe tettsted fra Nedre Eiker kommune. Tettstedene i kommunen inngår nå i tallene for Drammen og Hokksund.

Vestfold

REGIONINDELING

Vestfold fylkeskommune ønsket ikke at det ble foretatt en regioninndeling i forbindelse med en handels- og senteranalyse. Vi har derfor ikke regionale data for Vestfold.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Tallene for 1994-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser en sterk posisjon for Tønsberg, Sandefjord, Larvik og Holmestrand. Holmestrand, Larvik og spesielt Våle får noe lavere dekningsgrad når bilbransjen holdes utenfor. Tabellen bekrefter ellers det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viser, at mange av de mindre kommunene har stor handelslekkasje. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor viser 1997-tallene at 7 av de 15 kommunene har en dekningsgrad på under 55.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Vestfold

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Borre	78	84	80	84	81
Holmestrand	98	104	96	107	104
Tønsberg	162	173	168	173	173
Sandefjord	112	125	113	118	122
Larvik	99	106	100	110	107
Svelvik	55	73	79	99	99
Sande	55	58	54	52	51
Hof	54	56	52	52	52
Våle	90	96	90	95	93
Ramnes	7	7	6	23	7
Andebu	50	52	52	55	54
Stokke	57	65	44	63	47
Nøtterøy	51	50	47	51	50
Tjøme	72	82	75	81	79
Lardal	43	44	41	42	50
Vestfold fylke	97	105	99	105	104

NACE-standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I VESTFOLD

I oversikten for 1999 har Ssb i alt registrert 39 tettsteder i Vestfold fylke. 11 tettsteder hadde over 2000 innbyggere, og 8 hadde over 3000 innbyggere. Det var registrert tettsteder i alle kommuner (200 innbyggere er Ssb's min.grense) i 1999.

Tabellen over tettstedsstrukturen gir en oversikt over største tettsted i hver kommune, fordelt på størrelseskategorier. Det går fram av tabellen at hovedtyngden av tettstedene/kommunesentrene er mindre tettsteder med et innbyggertall på inntil 3000. Det gir også forklaringen til at de tre store bykommunene i 1998 sto for 73% av omsetningen for detaljhandelen totalt i fylket.

KOMMUNER I VESTFOLD FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Sterk tettstedsvekst indikerer en styrket posisjon for handels- og servicenæringene i tettstedet i forhold til sitt næromland, forutsatt at tettstedet handelsmessig ikke taper terreng til konkurrerende sentra i omlandet. 10 av 15 Vestfoldkommuner har ikke tettsted med over 3000 innbyggere, noe som tilsier at disse kommunene vanskelig kan gi grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester, og derved kan en heller ikke hindre handelslekkasje til de store byene.

Kommune	Største tettsted under 1000 innbyggere	Største tettsted 1000-3000 innbyggere	Største tettsted 3000-5000 innbyggere	Største tettsted 5000-10000 innbyggere	Største tettsted over 10000 innbyggere
Borre					*
Holmestrand		*			
Tønsberg					*
Sandefjord					*
Larvik					*
Svelvik			*		
Sande		*			
Hof	*				
Våle		*			
Ramnes		*			
Andebu		*			
Stokke		*			
Nøtterøy		*			
Tjøme		*			
Lardal	*				

Telemark

REGIONINDELING

Telemark fylke kan inndeles i 3 regioner med kommunene som enhet. Grenlandregionen omfatter Bamble, Siljan, Porsgrunn og Skien. Kragerø og Drangedal er også lagt til denne regionen i foreliggende analyse. Midt- og Øst- Telemarkregionen omfatter Bø, Nome, Sauherad, Notodden, Tinn og Hjartdal. Vest-Telemark- regionen består av kommunene Vinje, Nissedal, Seljord, Fyresdal, Tokke og Kviteseid.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Tallene for 1994-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at 7 kommuner hadde en dekningsgrad på over 100. Skien har en mer beskjeden dekningsgrad når bilbransjen holdes utenfor. Kragerø styrker sin posisjon, og Tinn kommune får også en dekningsgrad på over 100 når bilbransjen holdes utenfor. Tabellen bekrefter ellers det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viser, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor viser 1997-tallene at 9 av 18 kommuner (50%) hadde en dekningsgrad på under 70. I perioden 1995-97 merker vi oss ellers av dekningsgradsberegningene at særlig Bø har styrket sin posisjon.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Telemark

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Porsgrunn	116	128	115	120	120
Skien	100	107	104	104	102
Notodden	109	119	111	104	113
Siljan	22	23	22	21	21
Bamble	55	60	57	58	64
Kragerø	100	109	110	110	115
Drangedal	52	54	53	55	55
Nome	67	66	71	72	69
Bø	115	132	115	121	127
Sauherad	52	63	62	55	57
Tinn	92	97	105	107	103
Hjartdal	47	49	47	47	44
Seljord	131	135	142	144	148
Kviteseid	78	85	84	86	89
Nissedal	56	60	55	60	55
Fyresdal	65	69	63	61	57
Tokke	52	60	56	54	59
Vinje	75	80	78	76	76
Telemark fylke	93	101	97	98	99

Detaljhandelen etter NACE standard

KOMMUNER OG REGIONER I TELEMARK FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Tallene for de enkelte regionene viser en handelsmessig dominans for Grenlandregionen. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor, viser de regionale tallene handelslekkasje både i Midt- og Øst-Telemark og Vest-Telemark. Tallene viser også forholdsvis små endringer i markedsbalansen mellom de 3 regionene for perioden 1994-97.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Telemark

Region	Det.handelens dekningsgrad. 1994	Det.handelens dekningsgrad. 1997
Grenland- regionen	104	101
Midt og Øst- Telemark- regionen	98	96
Vest- Telemark- regionen	87	87

Detaljhandelen etter NACE standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I TELEMARK

Pr 1/1- 1999 var det 31 tettsteder i fylket (ifølge Ssb's definisjon av tettsted). Det var registrert tettsteder i alle kommuner med unntak for Hjartdal, som ikke hadde tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense) i 1999.

Ssb har i 1999 foretatt en tettstedsavgrensning etter en ny metode, noe som innebærer at noen tettsteder som tidligere var regnet hver for seg, er slått sammen. For Telemark betyr det at Skien/Porsgrunn er slått sammen til ett tettsted i tallene for 1999. Etter den nye registreringsmetoden var det kun 11 tettsteder i fylket med over 1000 innbyggere pr 1/1-1999. 13 av tettstedene hadde under 500 innbyggere, 14 mellom 500 og 3000 innbyggere, og 4 over 3000 innbyggere. 12 av de 18 kommunene hadde ikke kommunesenter med over 3000 innbyggere.

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Grenland-regionen	Midt- og Øst-Telemark-regionen	Vest- Telemark-regionen
Ikke tettsted	-	1	-
200 - 500		-	2
500 – 1000	1	1	3
1000 - 3000 .	1	2	1
3000 – 5000	-	1	-
5000 – 10000	2	1	-
Over 10000	2	-	-

Ser vi på den regionale fordelingen av største tettsted i hver kommune, viser oversikten at de fleste mindre tettstedene ligger i Vest-Telemarkkommunene. I 5 av de 6 kommunene i Vest-Telemark har største tettsted et innbyggertall på under 1000. I Midt- og Øst-Telemark er største tettsted i 4 av de 6 kommunene på under 3000 innbyggere. Grenland har de folkerikeste tettstedene. Her har 4 av 6 kommuner tettsteder med over 5000 innbyggere. Med andre ord preges fylket av mange små kommunesetra, som vanskelig kan gi grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester.

Aust-Agder

REGIONINNDELING

Aust-Agder kan inndeles i 4 regioner med kommunene som enhet. Region Øst omfatter Risør, Vegårshei, Tvedestrand, Åmli og Gjerstad. Region Sør består av kommunene Arendal, Grimstad og Froland. Region Vest omfatter Lillesand og Birkenes. Setesdalsregionen består av kommunene Iveland, Evje og Hornnes, Bygland, Valle og Bykle.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Tallene for 1993-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at Arendal, Evje og Hornnes og Bykle har den høyeste dekningsgraden. Tabellen bekrefter ellers det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viser, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor viser 1997-tallene at 6 av de 15 kommunene (40%) hadde en dekningsgrad på under 60. Tallene for de enkelte regionene bekrefter Region Sørs sterke posisjon i perioden 1994-97 også når bilbransjen holdes utenfor.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Aust-Agder

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Risør	85	88	91	89	88
Grimstad	88	93	93	100	97
Arendal	108	116	111	116	114
Gjerstad	47	53	48	50	52
Vegårshei	45	49	48	48	41
Tvedestrand	90	99	93	96	93
Froland	36	39	43	47	52
Lillesand	99	100	104	97	91
Birkenes	40	36	42	51	41
Åmli	58	65	63	79	94
Iveland	29	24	24	24	26
Evje og Hornnes	110	122	109	108	109
Bygland	41	46	44	46	41
Valle	62	68	82	81	78
Bykle	89	91	92	99	103
Aust-Agder fylke	90	95	94	97	95

NACE-standard

KOMMUNER OG REGIONER I AUST-AGDER FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Aust-Agder

Region	Det.handelens dekningsgrad 1994	Det.handelens dekningsgrad 1997
Region Øst	74	74
Region Sør	104	105
Region Vest	80	75
Setesdalsregionen	84	81

NACE standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I AUST-AGDER

I oversikten for 1999 har Ssb i alt registrert 23 tettsteder i Aust-Agder fylke. Det var registrert tettsteder i 13 av de 15 kommunene i fylket i 1999. Gjerstad og Iveland hadde ikke tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense).

7 tettsteder hadde over 2000 innbyggere, og 6 hadde over 3000 innbyggere. Tabellen på side 31 gir en oversikt over største tettsted i hver kommune, fordelt på størrelseskategorier og fordelt på regioner. Det går fram av tabellen at i 9 av de 13 kommunene med tettsted i 1999 har største tettsted under 3000 innbyggere, noe som tilsier at det vanskelig kan være grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester.

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Region Øst	Region Sør	Region Vest	Setesdals-regionen
Ikke tettsted	1			1
200 – 500	1			3
500 – 1000	1			
1000 – 3000	1	1	1	1
3000 – 5000	1			
5000 – 10000		1	1	
Over 10000		1		

Vest-Agder

REGIONINNDELING

Vest-Agder kan inndeles i 4 regioner med kommunene som enhet. Kristiansand-regionen omfatter Kristiansand, Vennessla, Songdalen og Søgne. Mandal-regionen består av kommunene Mandal, Marnardal, Åseral, Audnedal og Lindesnes. Lyngdal/Farsund-regionen omfatter Farsund, Lyngdal og Hægebostad. Flekkefjord-regionen består av kommunene Flekkefjord, Kvinesdal og Sirdal

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Vest-Agder

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Kristiansand	123	133	119	120	120
Mandal	105	114	113	109	112
Farsund	81	85	86	83	85
Flekkefjord	93	98	97	97	100
Vennesla	67	72	72	76	72
Songdalen	63	67	59	58	63
Søgne	60	70	71	69	67
Marnardal	30	33	29	29	30
Åseral	56	59	56	61	51
Audnedal	56	63	61	63	57
Lindesnes	47	53	51	50	51
Lyngdal	107	117	126	123	126
Hægebostad	59	67	79	80	80
Kvinesdal	76	83	77	80	76
Sirdal	64	60	78	75	72
Vest-Agder fylke	99	108	101	101	101

NACE-standard

Tallene for 1993-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at Lyngdal, Kristiansand og Mandal har den høyeste dekningsgraden. Tabellen bekrefter ellers det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viser, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor viser 1997-tallene at 6 av de 15 kommunene (40%) hadde en dekningsgrad på under 70. Tallene for de enkelte regioner bekrefter at Kristiansand-regionen og Lyngdal/Farsund-regionen hadde den sterkeste posisjonen i perioden 1994-97 også når bilbransjen holdes utenfor.

KOMMUNER OG REGIONER I VEST-AGDER FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Vest-Agder

Region	Det.handelens dekningsgrad 1994	Det.handelens dekningsgrad 1997
Kristiansand-regionen	117	106
Mandal-regionen	89	87
Lyngdal/Farsund-regionen	96	101
Flekkefjord-regionen	89	89

NACE standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I VEST-AGDER

I oversikten for 1999 hadde Ssb i alt registrert 28 tettsteder i Vest-Agder fylke. 8 tettsteder hadde over 2000 innbyggere, og 7 hadde over 3000 innbyggere. Det var registrert tettsteder i 12 av de 15 kommunene i fylket i 1999. Åseral, Audnedal og Hægebostad hadde ikke tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense).

Tabellen gir en oversikt over største tettsted i hver kommune, fordelt på størrelseskategorier og fordelt på regioner. Det går fram av tabellen at i 5 av de 12 kommunene med tettsted i 1999 har største tettsted under 3000 innbyggere, noe som tilsier at det vanskelig kan være grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester.

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Kristiansand -regionen	Mandal- regionen	Lyngdal/ Farsund- regionen	Flekkefjord- regionen
Ikke tettsted		2	1	
200 – 500		1		
500 – 1000				1
1000 – 3000	1	1		1
3000 – 5000			2	
5000 – 10000	2	1		1
Over 10000	1			

Rogaland

REGIONINNDELING

Rogaland fylke kan inndeles i 4 regioner med kommunene som enhet. Jærenregionen omfatter Stavanger, Sandnes, Sola, Randaberg, Klepp, Time, Hå og Gjesdal kommuner. Ryfylkereionen omfatter Strand, Forsand, Hjelmeland, Suldal, Sauda, Finnøy, Rennesøy og Kvitsøy kommuner. Nord- Rogalandregionen omfatter Haugesund, Karmøy, Tysvær, Bokn, Vindafjord og Utsira kommuner, og Dalanereionen omfatter Eigersund, Sokndal, Lund og Bjerkreim kommuner

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Rogaland

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Eigersund	93	96	99	103	95
Sandnes	122	126	118	120	127
Stavanger	113	122	120	118	118
Haugesund	167	174	171	176	178
Sokndal	53	57	54	52	52
Lund	72	70	73	73	75
Bjerkreim	79	84	79	84	80
Hå	62	65	57	63	63
Klepp	45	50	57	52	56
Time	134	143	109	115	101
Gjesdal	64	70	72	65	65
Sola	61	62	59	65	58
Randaberg	44	47	58	46	55
Forsand	68	71	68	67	65
Strand	74	79	79	94	94
Hjelmeland	91	84	78	81	82
Suldal	77	80	73	71	69
Sauda	81	82	85	87	86
Finnøy	72	81	76	80	64
Rennesøy	65	65	61	61	63
Kvitsøy			59		
Bokn	72	81	73	69	68
Tysvær	47	47	45	42	44
Karmøy	66	73	62	72	72
Utsira			46		
Vindafjord	62	67	68	70	76
Rogaland fylke	99	105	101	102	103

*Detaljhandelen etter NACE standard

KOMMUNER OG REGIONER I ROGALAND FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Tallene for 1993-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at Haugesund, Sandnes

og Stavanger er de dominerende handelskommunene. Av de øvrige kommunene var det kun Time som hadde en dekningsgrad på over 100 i hele perioden. Tabellen bekrefter ellers det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viste, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje.

Også når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor var det 12 av 26 kommuner (46%) som hadde en dekningsgrad på under 70.

Tallene for de enkelte regionene viser det samme bildet som for detaljhandelen totalt, en handelsmessig dominans for Jæren og Nord- Rogaland, og en forholdsvis stabil situasjon mellom de 4 regionene i perioden 1994-97.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Rogaland

Region	Det.handelens dekningsgrad.	Det.handelens dekningsgrad.
	1994	1997
Jæren	108	104
Ryfylke	77	80
Nord-Rogaland	110	112
Dalane	85	84

*Detaljhandelen etter NACE standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I ROGALAND

Pr 1/1- 1999 var det 58 tettsteder i fylket (ifølge Ssb's definisjon av tettsted). 15 av tettstedene hadde over 3500 innbyggere.. Forsand, Bokn og Utsira var de eneste kommunene som ikke hadde tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense) i 1999.

Ser vi på største tettsted i de 26 kommunene i fylket i 1999, er 3 kommuner uten tettsteder (min 200 innbyggere). For 6 kommuner var største tettsted i 1999 på mellom 200 og 1000 innbyggere. 5 kommuner hadde største tettsted på mellom 1000 og 3000 innbyggere. 3 kommuner hadde største tettsted på mellom 3000 og 5000 innbyggere. 6 kommuner hadde største tettsted på mellom 5000 og 10000 innbyggere, og 3 kommuner hadde største tettsted på over 10000 innbyggere. Tallene viser mao. at i hele 14 av de 26 kommunene i fylket var største tettsted på under 3000 innbyggere i 1999. I Ryfylkeregionen gjaldt det 6 av 8 kommuner, og i Dalaneregionen 3 av 4 kommuner.

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Jæren-regionen	Ryfylke-regionen	Nord - Rogaland-regionen	Dalaneregionen
Ikke tettsted.		1	2	
200 – 500		3	1	
500 – 1000		1		1
1000 - 3000 .	1	1	1	2
3000 – 5000	1	2		
5000 – 10000	4		1	1
Over 10000	2		1	

KOMMUNER OG REGIONER I HORDALAND FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

13 tettsteder hadde over 2000 innbyggere, og 11 hadde over 3000 innbyggere. Tabellen gir en oversikt over største tettsted i hver kommune, fordelt på størrelseskategorier og fordelt på regioner. Det går fram av tabellen at i mange kommuner har største tettsted under 3000 innbyggere, noe som tilsier at det vanskelig kan være grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Hordaland

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Bergen	117	128	116	123	119
Etne	80	83	80	73	73
Ølen	95	102	97	93	93
Sveio	23	24	21	27	27
Bømlo	70	76	80	82	82
Stord	87	98	91	100	103
Fitjar	56	66	60	57	57
Tysnes	58	68	63	63	61
Kvinnherad	74	81	79	83	75
Jondal	70	81	79	82	81
Odda	94	103	101	104	104
Ullensvang	52	58	63	63	56
Eidfjord	67	71	66	68	68
Ulvik	55	61	59	57	56
Granvin	53	56	54	58	62
Voss	105	110	114	116	109
Kvam	89	96	98	95	94
Fusa	52	56	53	56	55
Samnanger	38	40	43	43	43
Os	84	103	98	101	103
Austevoll	62	69	68	78	74
Sund	31	34	34	35	36
Fjell	75	82	79	83	78
Askøy	63	60	64	72	65
Vaksdal	55	65	54	49	42
Modalen					68
Osterøy	53	55	59	52	52
Meland	47	50	46	43	44
Øygarden	35	44	46	40	39
Radøy	54	59	53	57	57
Lindås	108	111	111	114	113
Austrheim	73	80	82	84	86
Fedje					47
Masfjorden	51	45	44	43	44
Hordaland fylke	97	106	98	104	100
NACE-standard					

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Hordaland

Region	Det.handelens dekningsgrad 1994	Det.handelens dekningsgrad 1997
Bergen og Askøy-regionen	123	115
Øygarden og Sotra-regionen	68	65
Bjørnefjorden- regionen	83	85
Nordhordland-regionen	82	83
Osterfjorden-regionen	58	49
Indre Hordaland Nord-regionen	101	99
Indre Hordaland Sør-regionen	87	87
Sunnhordland Nord-regionen	84	85
Sunnhordland Sør-regionen	66	62
NACE standard		

Sogn og Fjordane

REGIONINNDELING

Sogn og Fjordane kan inndeles i 5 regioner med kommunene som enhet. Flora-regionen omfatter kommunene Flora og Bremanger. Høyanger-regionen består av kommunene Gulen, Høyanger og Balestrand. Sogndal/Årdal-regionen omfatter Vik, Leikanger, Sogndal, Aurland, Lærdal, Årdal og Luster. Förderegionen omfatter Solund, Hyllestad, Askvoll, Fjaler, Gaular, Jølster, Førde og Naustdal. Kommunene Vågsøy, Selje, Eid, Hornindal, Gloppen og Stryn utgjør Nordfjord-regionen.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Sogn og Fjordane

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Flora	87	92	88	109	93
Gulen	61	62	58	58	56
Solund	62	65	65	62	66
Hyllestad	48	53	51	51	58
Høyanger	84	79	85	77	76
Vik	74	70	73	68	73
Balestrand	63	75	53	58	58
Leikanger	75	79	67	67	65
Sogndal	148	155	140	131	138
Aurland	75	83	84	86	83
Lærdal	75	78	81	76	63
Årdal	90	101	99	94	100
Luster	68	67	61	63	61
Askvoll	61	63	64	69	62
Fjaler	70	78	74	69	73
Gaular	50	43	47	34	35
Jølster	75	70	72	74	71
Førde	197	204	191	180	180
Naustdal	15	15	15	12	25
Bremanger	55	60	51	52	51
Vågsøy	97	101	95	98	97
Selje	44	53	51	50	46
Eid	119	127	113	113	116
Hornindal	68	71	66	67	64
Gloppen	93	99	92	90	93
Stryn	94	104	106	99	94
Sogn og Fjordane fylke	94	99	94	93	92

NACE-standard

KOMMUNER OG REGIONER I SOGN OG FJORDANE FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Tallene for 1993-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at Førde og Sogndal har den høyeste dekningsgraden. Tabellen bekrefter det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viser, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor viser 1997-tallene at 13 av de 26 kommunene (50%) hadde en dekningsgrad på under 70. Tallene for de enkelte regioner bekrefter at Førde-regionen og Nordfjord-regionen hadde den sterkeste posisjonen i perioden 1994-97 også når bilbransjen holdes utenfor.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Sogn og Fjordane

Region	Det.handelens dekningsgrad 1994	Det.handelens dekningsgrad 1997
Florø-regionen	83	81
Høyanger-regionen	73	67
Sogndal/Årdal-regionen	100	92
Førde-regionen	113	105
Nordfjord-regionen	100	93

NACE standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I SOGN OG FJORDANE

I oversikten for 1999 hadde Ssb i alt registrert 48 tettsteder i Sogn og Fjordane fylke. 8 tettsteder hadde over 2000 innbyggere, og 3 hadde over 3000 innbyggere. Det var registrert tettsteder i 25 av de 26 kommunene i fylket i 1999. Hyllestad hadde ikke tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense).

Tabellen gir en oversikt over største tettsted i hver kommune, fordelt på størrelseskategorier og fordelt på regioner. Det går fram av tabellen at i 22 av de 25 kommunene med tettsted i 1999 hadde største tettsted under 3000 innbyggere, noe som tilsier at det vanskelig kan være grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester. I to av regionene (Høyanger- og Nordfjordregionen) er det heller ikke tettsted med over 3000 innbyggere.

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Florø-regionen	Høyanger-regionen	Sogndal/Årdal-Regionen	Førde-regionen	Nordfjord-regionen
Ikke tettsted				1	
200 – 500		1	1	3	2
500 – 1000	1	1	2	3	
1000 – 3000		1	3		4
3000 – 5000			1		
5000 – 10000	1			1	
Over 10000					

Møre og Romsdal

REGIONINDELING

Møre og Romsdal kan inndeles i 7 regioner med kommunene som enhet. Molderegionen omfatter Molde, Vestnes, Rauma, Nesset, Midsund, Aukra, Fræna, Eide og Gjemnes. Kristiansund-regionen omfatter Kristiansund, Averøy, Frei, Aure, Tustna og Smøla. Kommunene Ålesund, Ørskog, Norddal, Stranda, Stordal, Sykkylven, Skodje, Sula, Giske, Haram og Sandøy utgjør Ålesundregionen. Ulsteinvikregionen består av kommunene Vanylven, Sande, Herøy, Ulstein og Hareid. Ørsta/Voldaregionen omfatter Ørsta og Volda. Sunndalsøraregionen omfatter Tingvoll og Sunndal, og Surnadalregionen består av kommunene Surnadal, Rindal og Halså.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Tallene for 1994-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at Kristiansund, Ålesund, Molde og Ulstein er de sterkeste handelskommunene. Ålesund og Molde hadde noe lavere dekningsgrad når bilbransjen holdes utenfor enn når den er med. Tabellen bekrefter ellers det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viser, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor viser 1997-tallene at 17 av de 38 kommunene (45%) hadde en dekningsgrad på under 70. For 7 av kommunene var dekningsgraden på 50 eller lavere i 1997.

Tallene for de enkelte regionene viser at Kristiansundregionen og Ålesundregionen hadde de høyeste dekningsgradtallene i 1997, og at Surnadalregionen, Ulsteinvikregionen og Sunndalsøraregionen hadde en dekningsgrad på under 90 i 1997 når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor.

TETTSTEDSSTRUKTUREN I MØRE OG ROMSDAL

I oversikten for 1999 har Ssb i alt registrert 88 tettsteder i Møre og Romsdal fylke. 16 tettsteder hadde over 2000 innbyggere, og 11 hadde over 3000 innbyggere. Det var registrert tettsteder i alle kommuner med unntak for Halså og Tustna, som ikke hadde tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense) i 1999.

Den siste tabellen for Møre og Romsdal gir en oversikt over største tettsted i hver kommune, fordelt på størrelseskategorier og fordelt på regioner. Det går fram av tabellen at hovedtyngden av tettstedene/kommunesentrene er mindre tettsteder med et innbyggertall på inntil 3000. Det gir også forklaringen til at de tre store byregionene i 1998 sto for 78% av omsetningen for detaljhandelen totalt i fylket. Fylket preges av mange små kommunesetra, som vanskelig kan gi grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester. To av regionene er også forholdsvis beskjedne i handelssammenheng: Sunndalsøraregionen og Surnadalregionen hadde til sammen 7% av detaljhandelsomsetningen i fylket i 1998.

KOMMUNER OG REGIONER I MØRE OG ROMSDAL FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Møre og Romsdal

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Molde	132	144	131	132	133
Kristiansund	151	149	140	144	149
Ålesund	128	146	131	139	140
Vanylven	83	90	90	87	83
Sande	40	44	40	43	43
Herøy	68	73	70	75	74
Ulstein	130	124	124	125	137
Hareid	55	63	72	63	60
Volda	90	92	102	98	104
Ørsta	81	92	91	91	89
Ørskog	70	78	76	90	79
Norddal	77	80	74	76	77
Stranda	83	87	81	87	86
Stordal	79	88	78	74	65
Sykkylven	74	83	77	75	73
Skodje	33	33	31	40	30
Sula	49	55	52	53	52
Giske	62	70	63	71	66
Haram	57	63	61	63	57
Vestnes	78	84	87	84	82
Rauma	75	83	77	74	75
Neset	64	70	69	73	71
Midsund	55	60	53	57	56
Sandøy	56	61	60	63	57
Aukra	47	51	51	50	50
Fræna	62	67	75	77	80
Eide	54	59	62	68	68
Averøy	73	76	85	83	82
Frei	30	30	36	29	32
Gjemnes	40	43	41	43	42
Tingvoll	58	68	65	72	59
Sunndal	102	107	103	98	100
Surnadal	90	98	97	98	105
Rindal	51	46	40	41	40
Aure	87	79	80	54	71
Halsa	63	67	61	66	67
Tustna	47	52	50	51	50
Smøla	69	74	69	70	80
Møre og Romsdal					
Fylke	92	100	95	97	97
NACE-standard					

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Møre og Romsdal

Region	Det.handelens dekningsgrad. 1994	Det.handelens dekningsgrad. 1997
Kristiansundreg.	107	108
Surnadalreg.	82	85
Sunnalsørareg.	96	88
Moldereg.	99	96
Ålesundreg.	106	100
Ørsta/Voldareg.	92	96
Ulsteinvikreg.	83	86
NACE standard		

TETTSTEDSSTRUKTUREN I MØRE OG ROMSDAL

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Molde reg.	Kr.sund reg.	Ålesund reg.	Ulstein reg.	Ørsta/Volda reg.	Sunnalsørareg.	Surnadal reg.
Ikke tettsted		1					1
200 – 500	3	3	2	1			
500 – 1000	2		1	1		1	1
1000 – 3000 .	3	1	5				1
3000 – 5000			1	3	1	1	
5000 – 10000			1		1		
Over 10000	1	1	1				

Sør-Trøndelag

REGIONINNDELING

Sør-Trøndelag fylke kan inndeles i 6 regioner/handelsdistrikter med kommunene som enhet. Oppdal handelsdistrikt omfatter Oppdal og Rennebu kommuner. Røros/Støren handelsdistrikt omfatter kommunene Rørås, Holtålen og Midtre Gauldal. Hitra/Frøya handelsdistrikt består av kommunene Hitra og Frøya. Orkanger handelsdistrikt omfatter kommunene Hemne, Snillfjord, Agdenes, Meldal og Orkdal. Trondheim handelsdistrikt inkluderer kommunene Trondheim, Melhus, Skaun, Klæbu, Malvik, Selbu og Tydal. Nordre Fosen handelsdistrikt består av kommunene Ørland, Rissa, Bjugn, Åfjord, Roan og Osen.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Sør-Trøndelag

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Trondheim	125	135	126	127	127
Hemne	87	88	87	82	76
Snillfjord	28	26	28	29	26
Hitra	79	86	79	87	90
Frøya	78	77	87	82	84
Ørland	130	132	122	130	139
Agdenes	55	58	56	58	56
Rissa	56	59	60	59	59
Bjugn	49	58	55	60	62
Åfjord	73	80	80	87	85
Roan	45	45	51	44	49
Osen	66	45	50	52	42
Oppdal	116	119	120	122	123
Rennebu	47	49	47	48	44
Meldal	66	69	68	67	63
Orkdal	106	113	105	114	116
Røros	132	142	133	135	134
Holtålen	67	72	68	81	62
Midtre Gauldal	79	81	77	78	76
Melhus	50	54	52	56	62
Skaun	28	29	27	32	32
Klæbu	27	30	29	29	30
Malvik	27	30	29	32	35
Selbu	45	48	47	52	51
Tydal	48	46	40	40	40
Sør-Trøndelag	101	109	102	105	105

*Detaljhandelen etter NACE standard

KOMMUNER OG REGIONER I SØR-TRØNDELAG FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Tallene for 1993-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at Trondheim, Ørland, Oppdal, Orkdal og Røros er de dominerende handelskommunene. Meldal framstår med langt mer beskjedne tall når bilbransjen holdes utenfor. Tabellen bekrefter ellers det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viste, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje.

Ser vi på tallene for de enkelte regionene, er situasjonen den at Trondheim, Røros/Støren og Oppdal hadde en dekningsgrad på over 100 i 1996, mens de tre øvrige regionene hadde en dekningsgrad på under 100 når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff ikke er med. Størst lekkasje var det fra Nordre Fosen og Hitra/Frøya. Markedsbalansen mellom de 6 regionene var forholdsvis uendret i perioden 1993-96.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks. motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Sør-Trøndelag

Region	Det.handelens dekningsgrad.	Det.handelens dekningsgrad.
	1993	1996
Oppdal	95	101
Røros/Støren	99	103
Hitra/Frøya	79	84
Orkanger	86	90
Trondheim	108	110
Nordre Fosen	75	80

*Detaljhandelen etter NACE standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I SØR-TRØNDELAG

I 1999 var det 54 tettsteder (ifølge Ssb's definisjon av tettsted) i Sør-Trøndelag fylke. Bare Trondheim hadde over 10000 innbyggere. 2 tettsteder hadde over 5000 innbyggere (Orkanger/Fannrem og Malvik), mens 6 av tettstedene hadde fra 2000-5000 innbyggere. I kommunene Holtålen, Snillfjord, Tydal, Roan og Osen var det ikke registrert tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense) i 1999.

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Oppdals-regionen	Røros/Støren-regionen	Hitra/Frøya-regionen	Orkanger-regionen	Trondheims-regionen	Nordre Fosen-regionen
Ikke tettsted		1		1	1	2
200 - 500			1	1		
500 - 1000	1		1	1	1	1
1000 - 3000		2		1	2	3
3000 - 5000	1				1	
5000 - 10000				1	1	
Over 10000					1	

Vi merker oss at 12 av de 25 kommunene i fylket (48%) ikke hadde tettsted med over 1000 innbyggere i 1999. Det indikerer begrensede muligheter for handels- og serviceutvikling i disse kommunene.

Nord-Trøndelag

REGIONINNDELING

Nord-Trøndelag fylke kan inndeles i 6 regioner med kommunene som enheter. Ytre Namdals-regionen omfatter kommunene Vikna, Nærøy og Leka. Namsos-regionen omfatter kommunene Flatanger, Namdalseid, Namsos, Overhalla, Fosnes og Høylandet. Indre Namdals-regionen omfatter kommunene Grong, Namsskogan, Lierne og Røyrvik. Kommunene som hører til Steinkjer-regionen er Steinkjer, Snåsa, Verran, Mosvik, Inderøy og Leksvik. Verdal/Levanger-regionen omfatter kommunene Verdal, Levanger og Frosta. Stjørdal-regionen omfatter Stjørdal og Meråker.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Nord-Trøndelag

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Steinkjer	116	126	123	126	125
Namsos	143	158	144	145	143
Meråker	55	57	51	54	52
Stjørdal	107	116	109	108	108
Frosta	48	54	61	59	58
Leksvik	53	59	55	58	58
Levanger	91	93	99	100	99
Verdal	91	89	100	91	92
Mosvik	45	45	39	32	32
Verran	38	38	37	36	36
Namdalseid	39	42	42	40	48
Inderøy	40	44	43	44	44
Snåsa	77	71	64	65	61
Lierne	45	47	43	44	41
Røyrvik					
Namsskogan	63	69	79	80	40
Grong	82	88	77	73	73
Høylandet	53	57	53	54	51
Overhalla	63	66	55	57	55
Fosnes					
Flatanger	58	59	56	57	56
Vikna	105	113	105	110	106
Nærøy	73	70	75	79	75
Leka	72	75	66	66	64
Nord-Trøndelag	92	97	95	96	94

*Detaljhandelen etter NACE standard

KOMMUNER OG REGIONER I NORD-TRØNDELAG FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Tallene for 1993-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at Namsos, Steinkjer og Stjørdal er de dominerende handelskommunene. Vikna styrker sin posisjon når bilbransjen holdes utenfor, mens Grong og Høylandet framstår med betydelig handelslekkasje når bilbransjen ikke er med i tallmaterialet. Tabellen bekrefter det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viste for perioden 1993-97, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje.

Ser vi på tallene for de enkelte regionene, er situasjonen den at bare Namsos-regionen og Stjørdal-regionen hadde en dekningsgrad på over 100, mens Steinkjerregionen hadde en dekningsgrad på under 100 når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff ikke er med. Tabellen viser også at Indre Namdalsregionen hadde betydelig handelslekkasje.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks. motorkjøretøyer/ drivstoff) fordelt på handelsregioner i Nord-Trøndelag

Region	Detaljhandelens dekningsgrad (ekskl.motorkj.t/drivstoff) 1993	Detaljhandelens dekningsgrad (ekskl.motorkj.t/drivstoff) 1996
Ytre Namdal.	85	90
Namsos	105	106
Indre Namdal	59	59
Steinkjer	88	94
Verdal/Levanger	88	93
Stjørdal	100	101

*Detaljhandelen etter NACE standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I NORD-TRØNDELAG FYLKE

I 1999 var det 50 tettsteder (ifølge Ssb's definisjon av tettsted) i Nord-Trøndelag fylke. Ett tettsted hadde over 10000 innbyggere, 3 hadde mellom 5000 og 10000 innbyggere, 2 hadde mellom 2000 og 5000 innbyggere. I kommunene Frosta, Mosvik, Lierne, Røyrvik, Namsskogan, Fosnes og Leka var det ikke registrert tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense) i 1999.

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Ytre Namdals-regionen	Namsos-regionen	Indre Namdals-regionen	Steinkjer-regionen	Verdal/Levanger-regionen	Stjørdals-regionen
Ikke tettsted	1	1	3	1	1	
200 - 500		3		1		
500 - 1000		1	1	3		1
1000 - 3000	2					
3000 - 5000					1	
5000 - 10000		1			1	1
Over 10000				1		

Vi registrer at 17 av de 24 kommunene i fylket (71%) ikke hadde tettsted med over 1000 innbyggere i 1999. Små hovedsentra i mange Nord-Trøndelagskommuner er en naturlig forklaringen på at det er mange kommuner med betydelig handelslekkasje. Disse kommunene, med begrensede muligheter til handelsutvikling, vil alltid ha en viss handelslekkasje. Styrken regionalt sett er at den lekkasjen som er fra disse kommunene er med på å opprettholde de regionale sentrenes posisjon, og derved også en god bredde i det regionale tilbudet.

Nordland

REGIONINNDELING

Nordland kan inndeles i 8 regioner med kommunene som enhet. Bodøregionen omfatter Bodø, Rødøy, Meløy, Gildeskål, Beiarn, Saltdal, Fauske, Skjerstad, Sørfold, Steigen og Hamarøy. Narvikregionen omfatter Narvik, Tysfjord, Lødingen, Tjelsund, Evenes og Ballangen. Brønnøysundregionen består av kommunene Bindal, Sømna, Brønnøy, Vega og Vevelstad. Herøy, Alstahaug, Leirfjord, Dønna, Lurøy og Træna utgjør Sandnessjøenregionen. Mosjøenregionen omfatter kommunene Vefsn, Grane og Hattfjelldal. Mo i Ranaregionen omfatter Nesna, Hemnes og Rana. Røst, Værøy, Flakstad, Vestvågøy, Vågan og Moskenes utgjør Lofotenregionen, og Hadsel, Bø, Øksnes, Sortland og Andøy er kommunene i Vesterålenregionen.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Tallene for 1994-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at det er Sortland, Alstahaug, Narvik og Bodø som har den høyeste dekningsgraden. Ytterligere 7 kommuner hadde en dekningsgrad på over 100 i 1997, men for flere av de 11 kommunene med en dekningsgrad over 100 i 1997 var tallene mer moderate når bilbransjen holdes utenfor.

Tabellen bekrefter ellers det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viser, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor viser 1997-tallene at 21 av de 45 kommunene (47%) hadde en dekningsgrad på under 70. For 16 av kommunene (36%) var dekningsgraden under 60 i 1997.

Tallene for de enkelte regionene viser at Narvikregionen hadde det høyeste dekningsgradtallet i 1997, og at flere av regionene hadde handelslekkasje når bilbransjen holdes utenfor.

TETTSTEDSSTRUKTUREN I NORDLAND

I oversikten for 1999 har Ssb i alt registrert 75 tettsteder i Nordland fylke. Det var registrert tettsteder i alle kommuner i 1999 med unntak for Rødøy, Beiarn, Steigen, Vega, Vevelstad, Dønna og Flakstad, som ikke hadde tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense) i 1999.

16 tettsteder hadde over 2000 innbyggere, og 10 hadde over 3000 innbyggere. Tettstedstabellen gir en oversikt over største tettsted i hver kommune, fordelt på størrelseskategorier og fordelt på regioner. Det går fram av tabellen at i mange kommuner har største tettsted under 3000 innbyggere, noe som tilsier at det vanskelig kan være grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester.

KOMMUNER OG REGIONER I NORDLAND FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Nordland

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Bodø	115	123	116	117	118
Narvik	109	115	111	115	119
Bindal	47	46	44	44	41
Sømna	69	68	72	72	76
Brønnøy	119	140	125	125	110
Vega	76	69	81	81	81
Vevelstad	54	55	55	53	52
Herøy	55	62	62	63	64
Alstahaug	113	121	123	133	135
Leirfjord	60	65	56	57	55
Vefsn	95	102	103	103	105
Grane	55	69	67	68	46
Hattfjelldal	61	61	56	58	57
Dønna	44	46	43	54	44
Nesna	75	79	80	80	78
Hemnes	52	55	51	54	53
Rana	96	101	104	110	114
Lurøy	82	86	73	65	64
Træna	59	68	65	64	63
Rødøy	92	81	110	75	70
Meløy	71	77	73	73	75
Gildeskål	49	53	51	50	50
Beiarn	57	54	57	57	56
Saltdal	95	90	83	79	80
Fauske	100	104	110	113	109
Skjerstad	48	44	41	41	38
Sørfold	39	42	39	41	40
Steigen	50	57	57	61	59
Hamarøy	59	66	60	62	58
Tysfjord	63	60	58	62	61
Lødingen	94	105	92	95	113
Tjeldsund	50	53	46	53	57
Evenes	62	68	64	71	93
Ballangen	71	85	81	81	80
Røst	66	59	55	72	70
Værøy	76	83	71	51	66
Flakstad	71	73	69	63	50
Vestvågøy	100	113	102	102	102
Vågan	101	99	99	104	108
Hadsel	73	89	85	85	86
Bø	64	67	61	63	57
Øksnes	72	83	81	80	77
Sortland	134	140	136	138	139
Andøy	73	84	81	82	81
Moskenes	73	70	76	74	72
Nordland fylke	93	99	96	98	99

NACE-standard

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Nordland

Region	Det.handelens dekningsgrad. 1994	Det.handelens dekningsgrad. 1997
Bodøregionen	102	99
Narvikregionen	101	106
Brønnøysund-regionen	104	89
Sandnessjøen-regionen	92	96
Mosjøenregionen	95	95
Mo i Rana-regionen	93	103
Lofotenregionen	100	97
Vesterålen-regionen	100	96

NACE standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I NORLAND

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Bodø-region	Narvik-region.	Brønnøysund-region.	Sandnessjøen-region.	Mosjøen-region.	Mo i Rana-region.	Lofoten-region.	Vesterålen-region.
Ikke tettsted	3		2	1			1	
200 – 500	2	2	1	3			2	
500 - 1000	2	1	1	1	2		1	1
1000 – 3000	2	2				2	1	2
3000 – 5000			1				1	2
5000 – 10000	1			1	1			
Over 10000	1	1				1		

Troms

REGIONINNDELING

Troms kan inndeles i 5 regioner med kommunene som enhet. Harstad-regionen omfatter Harstad, Kvæfjord, Skånland, Bjarkøy og Ibestad. Tromsø-regionen omfatter Tromsø, Balsfjord, Karlsøy, Lyngen og Storfjord. Gratangen, Lavangen, Bardu, Salangen og Målselv utgjør Andselv-regionen. Sørreisa, Dyrøy, Tranøy, Torsken, Berg og Lenvik utgjør Finnsnes-regionen, og kommunene Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen Nord-Troms-regionen

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Troms

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Harstad	114	125	120	120	126
Tromsø	121	126	120	121	121
Kvæfjord	48	52	48	48	36
Skånland	51	53	51	54	49
Bjarkøy	37	40	36	40	37
Ibestad	63	62	60	60	61
Gratangen	31	40	49	54	44
Lavangen	27	28	25	25	27
Bardu	102	103	100	100	99
Salangen	90	102	105	105	93
Målselv	103	108	103	100	102
Sørreisa	60	63	62	54	53
Dyrøy	48	52	45	55	47
Tranøy	28	31	30	31	27
Torsken	50	53	47	50	49
Berg	40	41	39	45	41
Lenvik	114	127	134	131	139
Balsfjord	62	69	63	75	78
Karlsøy	65	69	62	75	75
Lyngen	65	74	75	70	68
Storfjord	41	39	38	43	42
Kåfjord	67	65	65	66	60
Skjervøy	88	89	84	85	87
Nordreisa	94	102	117	115	115
Kvænangen	69	68	66	59	61
Troms fylke	99	106	103	104	105

NACE-standard

Tallene for 1993-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at Lenvik, Harstad og Troms som har den høyeste dekningsgraden. Vi registrerer også av 1997-tallene at

---

KOMMUNER OG REGIONER I TROMS FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Nordreisa har høyere dekningsgrad enn Målselv når bilbransjen holdes utenfor. Tabellen bekrefter ellers det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viser, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor viser 1997-tallene at 15 av de 25 kommunene (60%) hadde en dekningsgrad på under 70. For 11 av kommunene (44%) var dekningsgraden under 60 i 1997.

Tallene for de enkelte regionene viser at Tromsø-regionen og Harstad-regionen hadde de høyeste dekningsgradtallene i 1997, og at både Andselv-regionen og Finnsnes-regionen hadde handelslekkasje når bilbransjen holdes utenfor.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Troms

Region	Det.handelens dekningsgrad	Det.handelens dekningsgrad
	1994	1997
Harstad-reg	105	105
Tromsø-reg	115	112
Andselv-reg	95	90
Finnsnes-reg	94	100
Nord-Troms-reg	86	90

NACE standard

TETTSTEDSSTRUKTUREN I TROMS FYLKE

I oversikten for 1999 har Ssb i alt registrert 39 tettsteder i Troms fylke. Det var registrert tettsteder i 19 av de 25 kommunene i fylket i 1999. Bjarkøy, Gratangen, Dyrøy, Tranøy, Storfjord og Kvænangen hadde ikke tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense).

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Harstad-Regionen	Tromsø-Regionen	Andselv-regionen	Finnsnes-Regionen	Nord-Troms-Regionen
Ikke tettsted	1	1	1	2	1
200 – 500	1	1	1	2	1
500 - 1000	1	2	1		
1000 – 3000	1		2	1	2
3000 – 5000				1	
5000 – 10000					
Over 10000	1	1			

5 tettsteder hadde over 2000 innbyggere, og 3 hadde over 3000 innbyggere. Tabellen på side 31 gir en oversikt over største tettsted i hver kommune, fordelt på størrelseskategorier og fordelt på regioner. Det går fram av tabellen at i de fleste kommunene har største tettsted under 2000 innbyggere, noe som tilsier at det vanskelig kan være grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester.

Finnmark

REGIONINNDELING

Finnmark kan inndeles i 5 regioner med kommunene som enhet. Sør-Varanger kan regnes som en egen region. Vadsø-regionen omfatter Vadsø, Vardø, Båtsfjord, Berlevåg, Tana og Nesseby. Porsanger-regionen omfatter kommunene Porsanger, Karasjok, Gamvik og Lebesby. Alta-regionen består av Alta, Kautokeino, Loppa og Hasvik. Hammerfest-regionen omfatter Hammerfest, Kvalsund, Nordkapp og Måsøy.

DETALJHANDELENS DEKNINGSGRAD

Tallene for 1994-1997 for detaljhandelen uten motorkjøretøyer og drivstoff viser at de sterkeste handelskommunene er Vadsø, Hammerfest, Nordkapp og Alta. Alta, Vadsø og Tana får en merkbart lavere dekningsgrad når bilbransjen holdes utenfor, mens spesielt Nordkapp og Båtsfjord styrker sin posisjon. Tabellen bekrefter ellers det dekningsgradstallene for detaljhandelen totalt viser, at mange av de mindre kommunene har betydelig handelslekkasje. Når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor viser 1997-tallene også nå at 7 av de 19 kommunene hadde en dekningsgrad på under 70. I perioden 1995-97 merker vi oss ellers at tallene svinger en del fra år til år for flere av kommunene.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/ drivstoff) for kommunene i Finnmark

Kommune	1993	1994	1995	1996	1997
Vardø	85	92	91	87	86
Vadsø	127	133	129	134	142
Hammerfest	113	125	121	122	118
Kautokeino	48	57	52	51	48
Alta	114	121	121	116	112
Loppa	84	91	85	86	81
Hasvik	72	78	75	77	68
Kvalsund	50	53	48	45	41
Måsøy	84	90	92	81	76
Nordkapp	98	108	105	110	115
Porsanger	108	117	108	111	107
Karasjok	60	65	62	61	58
Lebesby	93	96	93	89	88
Gamvik	73	79	71	71	65
Berlevåg	103	109	93	85	87
Tana	81	83	75	70	63
Nesseby	22	23	58	54	52
Båtsfjord	119	126	116	146	108
Sør-Varanger	106	119	103	98	107
Finnmark fylke	101	109	104	103	101

*Detaljhandelen etter NACE standard

KOMMUNER OG REGIONER I FINNMARK FYLKE

Kilde: Kommunenøkkel (Kommuneforlaget)

Tallene for de enkelte regionene viser en noe svakere situasjon for Altaregionen både i 1994 og 1997 når bransjen motorkjøretøyer og drivstoff holdes utenfor. Ellers har Sør-Varangerregionen, Vadsøregionen og Hammerfestregionen de høyeste dekningsgradstallene i 1997, men igjen er det viktig å påpeke at bildet endres fra år til år, og at situasjonen er mer ustabil enn det en ser for regionale dekningsgradsberegninger i andre fylker.

Detaljhandelens dekningsgrad (eks.motorkjøretøyer/drivstoff) fordelt på handelsregioner i Finnmark

Region	Det.handelens dekningsgrad. 1994	Det.handelens dekningsgrad. 1997
Sør-Varanger	119	107
Vadsø	108	105
Porsanger	95	85
Alta	108	99
Hammerfest	112	108

*Detaljhandelen etter NACE standard

TETTSTEDSTRUKTUREN I FINNMARK

I oversikten for 1999 har Ssb i alt registrert 31 tettsteder i Finnmark fylke. Det var registrert tettsteder i alle kommuner med unntak for Nesseby, som ikke hadde tettsted med 200 innbyggere (Ssb's min.grense) i 1999.

16 tettsteder hadde over 1000 innbyggere, og 4 hadde over 3000 innbyggere. Tabellen under gir en oversikt over største tettsted i hver kommune, fordelt på størrelseskategorier og fordelt på regioner. Det går fram av tabellen at hovedtyngden av tettstedene/ kommunesentrene er mindre tettsteder med et innbyggertall på inntil 3000 innbyggere. Porsangerregionen har ingen tettsted med over 3000 innbyggere. Det gir også hovedforklaringen til at Porsangerregionen har den laveste andelen av detaljhandelsomsetningen i de 5 regionene. Med andre ord preges fylket av mange små kommunesetra, som vanskelig kan gi grunnlag for et bredt tilbud av varer og tjenester.

Største tettsted i kommunen 1999 (antall innbyggere pr 1/1 1999)	Sør-Varanger-regionen	Vadsø-regionen	Porsanger-regionen	Alta-regionen	Hammerfest-regionen
Ikke tettsted		1			
200 - 500				1	1
500 - 1000		1	1	1	
1000 - 3000		3	3	1	2
3000 - 5000	1				
5000 - 10000		1			1
Over 10000				1	